

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ"

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Національного університету
«Острозька академія»

Серія «Філологічна»

Збірник наукових праць

Випуск 17

Острог
Видавництво Національного університету «Острозька академія»
2022

УДК: 81.161.2+
81.111
С 88

*Рекомендовано до друку
засіданням ради факультету романо-германських мов
Національного університету «Острозька академія»
(протокол № 5 від 21 грудня 2022 року)*

*Публікація підготовлена та видана за підтримки Відділу преси,
освіти та культури Посольства США в Україні.*

*Погляди та інтерпретації, представлені у цій публікації,
не обов'язково збігаються з офіційною позицією уряду США.*

Відповідальність за зміст публікації несе винятково автор публікації /

Supported by the Public Affairs Section of the U.S. Embassy to Ukraine.

*The views of the author do not necessarily reflect the official position
of the U.S. Government.*

Редакційна колегія:

Худолій А. О., доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри англійської філології;

Ковальчук І. В., кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету романо-германських мов.

С 88 **Студентські** наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна» / ред. кол. : А. О. Худолій, І. В. Ковальчук. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія». Вип. 17. 2022. 98 с.

DOI 10.25264/21.12.2022

У збірнику містяться статті студентів та молодих науковців, присвячені питанням гібридної та інформаційної війни у теоретичному та прикладному аспектах.

Збірник рекомендовано політологам, філологам, журналістам і всім тим, хто цікавиться проблемами гібридної та інформаційної війни РФ проти України.

УДК: 81.161.2+
81.111

© Видавництво Національного університету
«Острозька академія», 2022
© Автори статей, 2022

УДК 321.01:327(477)

Бура Тетяна Андріївна,*студентка 1 курсу магістерського рівня факультету романо-германських мов Національного університету «Острозька академія»*

ОБРАЗ УКРАЇНИ У СВІТОВОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Стаття присвячена аналізу образу України у різних країнах, причин виникнення такого образу та впливу на цей процес російської пропаганди. Метою статті є підтвердження думки про важливість ЗМІ, політиків та медійних осіб у формуванні позитивного образу України у світі. Проведений аналіз демонструє, що образ країни не є сталим і може змінюватися через внутрішні та зовнішні обставини. Висновки зроблені на основі аналізу дискурсу українських, російських, британських політиків, журналістів та інших медійних осіб.

Ключові слова: *політичний дискурс, образ України, пропаганда, ЗМІ, медіа.*

The article is devoted to the analysis of the image of Ukraine in different countries, the causes of such an image and the influence of Russian propaganda on this process. The purpose of the article is to confirm the opinion about the importance of mass media, politicians and media persons in forming a positive image of Ukraine in the world. The conducted analysis demonstrates that the image of the country is not stable and can change due to internal and external circumstances. The conclusions are made on the basis of the analysis of the discourse of Ukrainian, Russian, British politicians, journalists and other media persons.

Keywords: *political discourse, image of Ukraine, propaganda, media.*

Постановка проблеми. Сформувати позитивний образ країни в уяві жителів інших країн є чи не найважливішим завданням політичного дискурсу будь-якої країни. Саме тому важливо знати і розуміти, які чинники впливають на формування певного образу та

як боротися із ворожою пропагандою, що нав'язує свої, викривлені уявлення іншим.

Власне **актуальним** у статті є наголос на зміні образу України у світі (у політичному, культурному та соціальному аспектах). Стаття опирається на матеріали досліджень у політичних, лінгвістичних та соціальних галузях, а також на статті про Україну, промови політиків та телевізійні новини.

У статті важливими є такі **завдання**:

- підтвердити важливість позитивного образу України у світі;
- описати актуальну ситуації із сприйняттям України;
- дослідити вплив російської пропаганди на формування образу

України у політичному дискурсі.

Аналіз останніх досліджень. Після 2014 року, та особливо лютого 2022 року, Україна стала об'єктом зацікавлення багатьох світових учених. Темі образу України та її «відходу» від «метрополії» були присвячені численні дослідження. Варто згадати Т. Діксона [6], який намагався зрозуміти та пояснити іноземцям українсько-російську «війну за борщ», та Н. Дженкінса [7], що досліджував специфіку українсько-російських стосунків. Із українських дослідників цього питання можна згадати А. Осмольську [4], А. Березовенко [1] та О. Бойко [2].

Останнім часом дослідження образу України у промовах світових політиків та ЗМІ стало невід'ємною частиною **політичного дискурсу**. Адже, виголошуючи певну думку про країну, адресат (політик, журналіст, спікер, тощо) формує уявлення про неї у людей, що територіально знаходяться далеко, не володіють мовою, щоб читати першоджерела та просто довіряють думці медійної особи. Тому важливо розуміти, який саме образ України створюють такі промови, які причини для цього та яким чином політикам та журналістам потрібно працювати, щоб постійно покращувати образ України у світі.

Автор дискурсу, а особливо політичного, завжди формує у суспільстві певну думку, тому важливо розуміти його цілі та знати засоби підтримки чи протидії його твердженням.

Варто згадати, що «згідно із позицій сучасних підходів, **«дискурс»** – це складне комунікативне явище, що включає, крім тексту, ще й екстралінгвальні чинники: знання про світ, думки, установки, цілі адресата необхідні для розуміння тексту. Поняття «дискурс» характеризується параметрами завершеності, цільності, зв'язності, тобто всіма властивостями тексту, він розглядається одночасно й як процес, й як результат у вигляді фіксованого тексту. Суттєвою рисою дискурсу,

що розуміється у широкому смислі, є його співвіднесеність з конкретними учасниками акту (мовець і слухач), а також з комунікативним наміром мовця певним чином впливати на слухача [3, с. 15].

Важливо розуміти різницю між **образом** та **іміджем** країни. Імідж створюється експертами з певною ціллю, тобто це ідея про країну, яку хочуть донести слухачам. В той самий час, образ – це уявлення, яке виникає часто випадково, коли реципієнт сприймає певну інформацію про країну і пов'язує її із вже наявними знаннями, уявленнями та стереотипами.

Не потрібно бути експертом, щоб зрозуміти, як працює цей механізм: достатньо просто увімкнути телевізор та послухати новини й політичні ток-шоу. ЗМІ формують образ певної країни частим повтором фраз-кліше, простих та спонукальних речень. Ціль цього дуже зрозуміла: такі твердження легко запам'ятовуються, особливо, якщо їх часто повторювати. Важливу роль у політичному дискурсі відіграють також і заголовки. Багато споживачів не буде читати статтю чи новину далі заголовку, а отже, навіть на такому поверхневому рівні можна нав'язати певну думку чи ідею.

Образ України, очевидно, не однаковий у сприйнятті громадян різних країн. Взагалі образ певної держави у свідомості людини – це річ справді індивідуальна і залежить від багатьох факторів. Наприклад, якщо людина приїздила до певної країни особисто, то багато її стереотипних уявлень можуть змінитися у кращий чи гірший бік. Також, якщо ця людина має друзів чи знайомих у певній країні, то і всіх жителів цієї території вона буде сприймати схожими до своїх знайомих. Таким чином людина може отримувати більше правдивої інформації про події в країні зі слів очевидців, із першоджерел, і не піддаватися на пропаганду чи фейкові новини.

Слід розпочати з того, що образ України формувався **історично**: наша держава завжди уявлялася аграрним краєм, з великим відсотком сільського населення. Часто, навіть після 1991 року та проголошення Незалежності, люди асоціювали Україну і з Росією та колишнім СРСР. Часто можна було почути питання: «Україна? Це де в Росії?». На щастя, після 2014 року ситуацію почала кардинально змінюватися. Вперше, про Україну почали говорити як про націю вільних людей та осередок демократії у Східній Європі. Багато англомовних ЗМІ були зацікавлені у висвітленні подій на Майдані та уважно слідкували за Революцією Гідності. Вони і почали формувати «новий» образ України: не ще однієї колишньої колонії Російської імперії (хоч і найбільшої), а повноцінної молодогої країни,

із економікою, що розвивається, із давньою історією та, на диво, рішучим (у першу чергу в політичному аспекті) народом.

Один із найгірших стереотипів, що «прилип» до образу України у світовому політичному дискурсі є уявлення, що вся Україна російськомовна, або хоча б двомовна. Авторка статті, як мовна активістка, завжди була глибоко вражена цим хибним уявленням про Україну, але, на жаль, воно було дуже поширене за кордоном, опираючись також на сильну російську пропаганду. Майже у кожній країні світу на супутниковому телебаченні чи на інших сервісах є такі канали, як Russia Today та інші, що ставлять собі за мету формувати фейковий образ України.

Цей образ давно нам відомий: Україна – це така собі околиця імперії, де «красиві чорноброві Оксани» співають пісень, селяни малоосвічені, а тому «шокають» і розмовляють суржилом. Київ – це така собі умовна столиця з умовним урядом, а справжня столиця і досі у Москві, куди всі, без винятку, мріють потрапити. Ні мови, ні культури, ні науки – лише повна залежність від метрополії.

На жаль, у такий підлий спосіб імперіалісти знецінювали не лише образ України, а й інших окупованих націй. Наприклад, коли ми чуємо «чукча», у нашій уяві не виникає образ освіченої, успішної людини. Ми скоріше уявляємо собі образ когось нещасного, неосвіченого, брудного та недалекого. Хоча в реальності це, звісно, не так, проте ми ніколи не зустрічалися і з цим народом особисто і маємо вірити образам пропаганди. Далеко не всі споживачі будь-якого інформаційного продукту мають бажання «покопатися» у наданій інформації, розібратися у фактах чи просто пошукати більше інформації у мережеві.

Зі всіма цими хибними **стереотипами** нам іще доведеться боротися у майбутньому: і не лише змінювати образ України (особливо в очах російськомовних громад, наприклад Вірменії, Грузії чи Азербайджану, бо, очевидно вони найбільше постраждали від пропаганди), а й змінювати власні уявлення про інші країни, бо, на жаль, російська пропаганда подіяла і на нас.

На мою думку, найбільш цікава ситуація сталася з образом України в Польщі та, навпаки, із **образом Польщі** в Україні. Століттями поляки сприймали Україну, як частину своєї держави, яка чомусь відколосалася від метрополії (цікава аналогія з Московією). Проте, з плином часу ця риторика змінювалася, і сьогодні важко уявити, щоб хтось із польських діячів міг виголосити такі тези у політичному дискурсі. Так само і Польща сприймалася українцями неоднозначно: Польща мала образ дуже консервативної католицької держави із імперськими бажаннями щодо Галичини. Ситуація

кардинально змінилася після лютого 2022 року, коли Польща показала найвищий рівень підтримки Україні. На цьому прикладі можна побачити, що образи країн у свідомості людей можуть змінювати відповідно до обставин та подій. А також, що образ країни – не є чимось сталим чи постійним, він досить «живучий» і тримається протягом кількох поколінь, а проте, як ми побачили, може різко змінитися і бути динамічним.

Повертаючись до англомовного світу та його сприйняття образу України, я хочу наголосити, що образ України буде відрізнятися у Великобританії, США чи Австралії зважаючи на їхній географічний, історичний та культурний бекграунд.

Якщо зосередити увагу на Великій Британії, то стане очевидно, що сприйняття образу України змінилося у лютому 2022 року і формується досі. Британці стали мало чи не найприязнішою до українців нацією. Можливо, це пов'язано з історичною недовірою британців до росіян та пропаганди, або британські ЗМІ настільки добре та правдиво передають ситуацію в Україні, що образ України однозначно покращився і змінився у свідомості більшості британців. До цього тут панувало уявлення про Україну, як про пострадянську країну з усім шлейфом проблем та стереотипів, які тільки можуть бути. Цікаво, що образ України був і негативним через факти повальної корупції, неробочих законів і владних інституцій та сумнозвісних українських (часто проросійських) олігархів. Проте Майдан став відправною точкою зміни цього образу у політичному та суспільному дискурсах. Про Україну заговорили, як про самостійну країну Східної Європи з наголосом на її історії та географії. В уяві британців Україна постає як пограниччя двох світів: Європи та Азії, вмещаючи у собі риси обох цивілізацій. Зараз ми бачимо, що Україна розташована не просто на кордоні Європи та Азії, це межа цивілізованого світу та варварства. На даний момент образ України майже винятково європейський, проте із колоніальною та радянською історією. Важливу складову формування образу України складають перемоги у спорті та музиці. Перемога на Євробаченні у 2004 та 2015 роках зацікавила британську аудиторію, яка почала більше цікавитися українською музикою, виконавцями та шоу-бізнесом. На жаль, варто зазначити, що інтерес до України у політичному дискурсі значно переважає дискурс культурний. І досі більшість людей по всьому світ слідкують за політичною та воєнною ситуацією в Україні, але не заглиблюються у культуру чи літературу. Розвиток українського культурного дискурсу має стати пріоритетним

завданням українських політиків, медійників та журналістів після перемоги. Знакова перемога на Євробаченні у 2022 році та 2-ге місце Британії ще більше зблизили український та британський народи, а також зацікавлення один одним. Адже конкурс буде спільним та відбудеться у 2023 році в Ліверпулі. Очевидно, це позитивно вплине на «новий» образ України в Великобританії та світі та розкаже більше про нашу культуру, музику та запеклу боротьбу за свободу.

Висновки. До подій 2014 та 2022 років Україна мала досить типовий стереотипний образ пострадянської країни у світі. На це негативно вплинули факти корупції та скандали із олігархами та політиками, а також російська пропаганда. Все почало змінюватися після Революції Гідності та повномасштабної війни, які викликали зацікавлення усіх світових ЗМІ та політиків та розпочали новий політичний дискурс. Образ України є динамічним та постійно змінюється, через новини та інтернет-ресурси люди у світі дізнаються все більше та більше фактів про Україну, її історію та культуру.

Література:

1. Березовенко А. А. Після майдану 2014: образи України і Росії у російському політичному дискурсі. *Наукові записки*. Вип. 3-4. 272–294 с.
2. Бойко О. В. Зовнішній імідж України в світлі англomовної преси // *Наукові записки. Сер. Політика і етнологія; Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень НАН України*. К., 2001. Вип. 16. С. 291–307.
3. Миронова Н. Н. Дискурс – аналіз оцінкової семантики: навчальний посібник із мовознавства. М.: Тезаурус, 1997. 158 с.
4. Осмоловська А. О. Чинники формування образу країни на міжнародній арені. *Політичне життя*. 2018. № 2. С. 80–85.
5. Сприйняття України у Великобританії. *Ukrainian institute*. URL: <https://ui.org.ua/sectors/projects/research-sectors/research-ukraine-in-uk/>
6. Україну світ / Є. Магда, Т. Водотика. Київ: Vivat, 2016. 352 с.
7. Dixon R. The battle over borscht: The soup that could see tensions between Ukraine and Russia boil over. 2020, October 29. URL: <https://www.independent.co.uk/life-style/food-and-drink/features/borscht-beetroot-soup-ukraine-russia-b1341315.html>.
8. Jenkins N. Russia and Ukraine like the tales of never ending stories of Tom and Jerry. 2019, November 4. URL: <https://www.alleseuropa.net/russia-and-ukraine-like-the-tales-of-never-ending-stories-of-tom-and-jerry/>.
9. Kuzio T. Vladimir Putin's forever war against Ukraine continues. 2020, August 20. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/vladimir-putins-hybrid-Post-Soviet-world-what-you-need-to-know-about-Ukraine>. 2014, June 9. URL: <https://www.theguardian.com/world/2014/jun/09/-sp-post-soviet-world-need-to-know-ukrainewar-against-ukraine-continues/>.

УДК: 340

Дерев'яно Ігор Петрович,*кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій Національного авіаційного університету*

ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

У статті розглянуто феномен гібридної війни та її змістову багатогранність. Досліджено різноманітність поглядів щодо дефініції поняття «гібридна війна», розкрито складові елементи зазначеного типу ведення війни. Акцентовано увагу на неоднозначності і комплексності феномену гібридної війни. Досліджено сутність гібридної війни як соціально-політичного явища. З'ясовано роль інформаційного складника у конфлікті гібридного типу.

Ключові слова: *гібридна війна, гібридний конфлікт, військово-політичний конфлікт.*

The article examines the phenomenon of hybrid war and its multifaceted content. The diversity of views regarding the definition of the concept of «hybrid war» was studied, the constituent elements of the specified type of warfare were revealed. Emphasis is placed on the ambiguity and complexity of the hybrid war phenomenon. The essence of hybrid war as a socio-political phenomenon has been studied. The role of the information component in the hybrid type conflict is clarified.

Key words: *hybrid war, hybrid conflict, military-political conflict.*

Постановка проблеми. В умовах якісної трансформації сучасних конфліктів, розширення їх масштабів по-новому проявляються принципово важливі особливості війни. Збройні конфлікти різної інтенсивності залишаються характерною рисою сучасного міжнародного життя. Концепт війни становить одне з ключових культурно-цивілізаційних понять.

Вважається, що у ХХІ ст. найчастіше буде застосовуватися такий тип конфлікту як гібридна війна, яка стала екзистенційним

викликом. Це не може не впливати на процес розробки нових концепції національної безпеки. Особливого значення питання сутності гібридної війни набуває під час тривалої збройної агресії РФ проти України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гібридна війна, з огляду на своє практичне значення викликала чималу зацікавленість у багатьох дослідників. Переважна більшість науковців, досліджуючи сучасні військово-політичних конфлікти, відмічають їх гібридний характер.

Дослідженню сутності, особливостей та методів ведення гібридної війни присвячені праці зарубіжних науковців Ф. Хоффмана, Дж. Девіса, У. Мюррея, Ф. Ван Каппена, Дж. Маккуена, П. Мансура, М. Айшервуда. Комплексний аналіз проблематики «гібридної війни» здійснено вітчизняними дослідниками В. Горбуліним, Д. Дубовим, Б. Парахонським, Г. Яворською, О. Литвиненком, Г. Почепцовим, Є. Магдою, Г. Перепелицею.

Типи сучасних війн, витоки і передумови російської гібридної війни проти України розглядаються у колективних монографіях «Світова гібридна війна: український фронт», «Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл» [1; 2]. Але чимале коло питань, пов'язаних з визначенням терміну, з його смисловим навантаженням вимагає подальших досліджень.

Метою статті є розкриття смислових граней гібридної війни як феномену соціально-політичної реальності.

Постановка завдання. Початок ХХІ століття характеризується наявністю воєнно політичних конфліктів, які відрізняються від класичної конвенційної війни. Гібридна війна, будучи об'єктивною реальністю та історичною подією, становить соціальний конструкт, відтак виникає необхідність розробки нових підходів щодо розуміння її специфічних рис.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковій літературі відсутній єдиний підхід до тлумачення терміна «гібридна війна». Існують також певні розбіжності щодо самого змісту поняття. Війна належать до категорії явищ, що справляє потужний вплив на формування й трансформації політичної дійсності. Водночас політичні трансформації викликають еволюцію форм війни, яка сприяє зміні природи держав. Конфліктогенність сучасних міжнародних відносин породжує явище, що набуває ознак гібридної конфронтації.

Війна завжди є сполучною ланкою багатьох складових. Перед початком збройного протистояння супротивник намагається

здійснювати вплив на ворога, застосовуючи такі способи, які б вели до його ослаблення, зокрема, політичний, економічний тиск, міжнародна ізоляція, внутрішня дестабілізація.

У сучасних війнах, які називають гібридними поєднуються засоби «жорсткої» і «м'якої» сили, військової та інформаційної. Таке поєднання спостерігалось в різні історичні епохи і мало місце тією чи іншою мірою у всіх війнах. Однак слід зауважити, що у сучасних війнах відбувається зміщення центру тяжіння з силового компонента, який превалує у конвенційних війнах, на ментальний та інформаційний [2, с. 347].

Гібридна війна є соціально-політичним явищем, якому притаманні ознаки сучасного воєнно-політичного конфлікту. Її можна розглядати як соціально-політичний антагонізм, під час якого вирішуються територіальні, демографічні, економічні, етнічні, релігійні, ідеологічні протиріччя, а їх розв'язання здійснюється не тільки військовим шляхом, але, й із використанням невійськових засобів.

В осмисленні феномену гібридної війни першість належить американським фахівцям, які стали архітекторами її концепції. Біля витоків вчення про «гібридну війну» стояли американські воєнні аналітики Ф. Хоффман, Р. Гленн, Б. Неметт, Дж. Маккуен, на думку яких майбутні війни будуть визначатися саме гібридними способами і стратегіями [3].

Автором концепту «гібридна війна» вважають американського дослідника Ф. Хоффмана. Він стверджує, що «гібридна війна – це суміш летальності міждержавного конфлікту з фанатизмом і люттю партизанської війни. В таких конфліктах держави або підтримані ними бойовики і терористи будуть використовувати переваги сучасного озброєння, систем зв'язку, кіберзлочинності, інформаційної пропаганди і масового насилля проти цивільних» [4, с. 139–140].

Однак Д. Садовскі і Дж. Беккер ставлять під сумнів практичну цінність визначення терміну «гібридна війна Ф. Хоффманом, оскільки воно позбавлене конкретики при розгляді усього спектру військових дій. Дослідники М. Кофман і М. Роянскі вказують на розмитість смислових граней терміну «гібридна війна» і зазначають, що практично в усіх війнах застосовується комбінація різних методів і засобів протистояння [5].

На погляд американського військового теоретика автора книги «Випадкова герилья» Д. Кілкаллена гібридна війна: «це краще визначення сучасних конфліктів, у яких скомбіновано партизанську та громадянську війни, а також заколот і тероризм» [6, с. 4–6].

Досліджуючи проблематику гібридної війни, М. Требін приходить до висновку, що «гібридна війна – це комбінація з партизанської і громадянської війни, заколоту і тероризму, головними дійовими особами яких є нерегулярні військові формування, бойовики, кримінальні банди, міжнародні терористичні мережі, спецслужби іноземних держав, приватні військові компанії, військові контингенти міжнародних організацій» [7].

Г. Перепелиця, враховуючи складний характер і динаміку гібридної війни зазначає, що «гібридна війна охоплює і активні бойові дії, і перемир'я, і переговори, і миротворчі заходи на різних стадіях ескалації конфлікту. У цьому новому виді війни розмитотою стала і розмежувальна лінія між миром і війною. Тут немає оголошення війни, воєнні дії слідує відразу за «мирними переговорами» і «остаточним перемир'ям», під час яких гібридна війна, хоч і з меншою інтенсивністю, а все ж триває» [8].

Загалом вітчизняні науковці акцентують основну увагу на осмисленні специфічних характеристик гібридної війни як нової форми глобального протиборства.

Варто зауважити, що форми та специфічні ознаки сучасних воєнно-політичних конфліктів гібридного типу яскраво проявилися у лівансько-ізраїльській війні 2006 року, під час якої Хезболла проти Ізраїлю використала класичні військові дії, нерегулярні збройні формування та інформаційні методи ведення війни; російсько-грузинській війні 2008 року, яка велася одночасно із застосуванням регулярних військ, інформаційних атак, економічного тиску; збройному та політичному конфлікту в Сирії, сучасній російсько-українській війні.

У гібридної війни соціальні, політичні, економічні, технологічні та інформаційні фактори набагато значущіші, ніж класичні військові фактори, ніж сила проти сили, тобто інформаційна, когнітивна та соціальна сфери стають наріжним каменем гібридної війни.

Гібридна війна стала здобутком нового часу саме тому, що багато потрібних для неї завдань можна виконати за рахунок інформаційного компоненту. Чим сильнішим стає розвиток інформаційного компоненту, тим легшим буде виконання цих завдань.

Інформаційні технології не покладали кінець асиметрії жорсткої сили між розвинутими державами та недержавними акторами, але є зрівнювачем сил у всіх галузях м'якої сили, тісно пов'язаних з інформаційною сферою. Тому що для всіх інформація поширюється миттєво. Інвестуючи інформаційну сферу, недержавні суб'єкти відновлюють симетричний аспект протистояння [9].

Гібридний конфлікт – це, перш за все, поєднання традиційних, нерегулярних та асиметричних засобів з різкими переходами від деескалації до ескалації. Особливо сьогодні зростає роль у гібридній війні інформаційної складової, оскільки в ній військові дії мало поширені, а інформаційні, навпаки, різко посилені і використовуються для постійного маніпулювання сприйняттям. Таким чином, мета полягає в тому, щоб здійснити наступальні та глобальні дії проти країни, держави чи інституту, послабивши їх за допомогою перманентної кризи, заколоту, серйозної гуманітарної чи політичної кризи або навіть громадянської війни [10].

Гібридна війна буде надавати перевагу тому, хто ефективно впливає на масову свідомість. Країна-агресор свої дії буде трактувати таким чином, щоб приховати свої справжні наміри. Вона повинна доводити справедливість своїх дій як власному народу, так і народу, який зазнав нападу, тобто гібридна війна побудована навколо цілої низки інформаційних завдань. Водночас інформаційний статус буде зростати, оскільки йому потрібно маскувати фізичні дії.

Матеріальні цілі у гібридній війні досягаються активними діями не лише у фізичному просторі, а й у інформаційному і віртуальному. Вона ведеться таким чином, щоб завадити атакуючій стороні приймати адекватні дії у відповідь. І це головне завдання гібридного інструментарію, який прагне впливати на центри прийняття рішень противника як на військовому так і на цивільному рівнях.

На думку українського дослідника Г. Почепцова, у гібридній війні саме інформаційні операції відіграють вирішальну роль. Вони створюють умови для ефективного використання військових і не-військових методів і засобів ведення конфлікту [11].

Онтологія сучасної війни гібридного типу визначається специфічним відношенням до реальності, яке істотно відмінне від традиційної парадигми війни. Суттєвою ознакою гібридної війни є феномен приховування реального змісту за невизначеністю [2]. Дезінформація стає одним з полів битви гібридної війни а кордон між війною та миром стає дедалі розмитішим..

Гібридна війна як новітня форми геополітичного конфлікту – це війна за владу над свідомістю людей, їхнім мисленням, за домінування певних уявлень про світ і події в соціальному-політичному просторі та одночасне руйнування діаметрально протилежних ідей і нав'язування власної моделі існування.

Військово-політичний конфлікт гібридного типу спрямовується на уразливі місця учасників конфлікту, які використовують для

досягнення своїх цілей політичну, військову, економічну, соціальну, інформаційну інфраструктури.

Висновок. Отже, гібридна війна є жорстким імперативом людської поведінки та просторово-часовим процесом, в основі якого лежить розмаїття протиріч. Вона формує власне розуміння моральної, етичної, правової норми. Гібридна війна як суспільно-політична реальність призводить до ерозії універсальних демократичних цінностей та руйнації ідентичності окремих держав.

Дослідження проблематики війн гібридного типу, гібридних викликів та загроз, безумовно мають бути враховані при розробці стратегії національної безпеки. Аналіз інструментів ведення гібридної війни, її складових є одним із перспективних напрямів, що потребує комплексного дослідження явища гібридної війни.

Література:

1. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. К.: НІСД, 2017. 496 с.
2. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл: монографія. Київ: НІСД, 2019. 560 с.
3. Mattis, James N., Frank Hoffman. Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Future-Warfare3A-The-Rise-ofHybrid-Wars-Mattis-Hoffman/434695e7b8867944550936d28092653feb8b0c34>.
4. Кравченко В. Ю. Теорія «гібридної війни»: український вимір. *Вісник Дніпропетровського університету. Сер. Політологія*. 2015. № 2. URL: <http://repo.dma.dp.ua>.
5. Kofman M., Rojansky M. A Closer look at Russia's «HybridWar». URL: <https://www.wilsoncenter.org/publication/kennan-cable-no7-closer-lookrussias-hybrid-war>.
6. Kilcullen D. The Accidental Guerilla. Fighting Small Wars in the Midst of a Big One. New York : Oxford University Press, 2009. 384 p.
7. Требін М. Феномен «гібридної війни». *Гілея*. 2014. Вип. 87 (8). С. 366–371.
8. Перепелиця Г. Російсько-український конфлікт: гібридний мир проти гібридної війни. *Універсум*. 2017. № 1–2. (279–280). URL: <http://universum.lviv.ua/magazines/universum/2017/1/hibr.html>.
9. Clech J. Guerre asymétrique : comment répondre aux menaces hybrides. Polytechnique insights La revue de l'institut polytechnique de Paris. 27 octobre 2021 URL: <https://www.polytechnique-insights.com/dossiers/geopolitique/>.
10. Lasconjarias Guillaume. Qu'est-ce que la guerre hybride? URL: <https://www.anoraa.org/articles/20995>.
11. Почепцов Г. Роль информации в гибридных войнах. URL: <http://psyfactor.org/psyops/hybridwar3.htm>.

УДК: 32.019.51

Гринь Максим Дмитрович,*студент 2 курсу магістратури Навчально-наукового інституту інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій Національної академії Служби Безпеки України*

ПІДМІНА МОРАЛЬНО-ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ В ІНФОРМАЦІЙНО-КОГНІТИВНОМУ АСПЕКТІ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У статті аналізуються особливості підміни морально-духовних цінностей в інформаційно-когнітивному аспекті російсько-української війни.

Ключові слова: інформаційна війна, морально-духовній цінності, когнітивна війна.

The article analyzes the features of the replacement of moral-spiritual values in the informational and cognitive aspect of the russian-Ukrainian war.

Keywords: information war, moral-spiritual values, cognitive war.

Постановка проблеми: Морально-духовні цінності займають важливе місце в структурі інформаційної війни, оскільки вони одночасно виступають репрезентантами алгоритмів суспільного мислення та їх джерелом. Це дозволяє використовувати морально-духовні цінності для програмування і моделювання суспільної поведінки. За сучасних умов інформаційно-технологічного розвитку, виникає надзвичайно велика проблема втручання держави-агресора не лише до інформаційного простору України, але і до системи українських ціннісних орієнтирів.

Ступінь розробленості проблеми: дослідженню морально-духовних цінностей в Україні та проблематиці інформаційного впливу російсько федерації свої роботи присвячували: О. Дробницький, М. Каган, М. Требіна, А. Токарська, Я. Корохода, О. Саприкіна,

проте в своїх роботах вони не відображали когнітивний аспект впливу держави-агресора на морально-духовні цінності українців.

Метою статті є визначення проблематики впливу на морально-духовні цінності українців та методів протидії державі-агресору.

Написання статті зумовило необхідність виконання наступних завдань:

- провести аналіз структуру морально-духовних цінностей українського народу;
- зазначити проблематику когнітивного впливу російської федерації на морально-духовні цінності українського народу;
- зазначити можливості стратегічної протидії російському інформаційному впливу на морально-духовні цінності в середовищі масової культури;

Виклад основного матеріалу: Основний законом в Україні є Конституція, де визначена низка позицій, які можна інтерпретувати через структуру формування морально-духовних цінностей українського народу. Фундамент системи таких цінностей можна побачити у преамбулі Конституції України [1], зокрема, що вона приймається на основі суверенної волі народу, спираючись на багатовікову історію українського державотворення і самовизначення, дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, піклуючись про зміцнення громадянської злагоди на землі України та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України, прагнучи розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу [1]. Проаналізувавши частину преамбули Конституції, можна зазначити першочерговий орієнтир на розвиток власне українських традицій та національних інтересів у співпраці з європейською спільнотою та ідеями євроатлантизму. З цього походить низка морально-духовних цінностей, яка є необхідним елементом побудови сильної і незалежної української держави. Також вартим уваги є і фрагмент: «усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та прийдешніми поколіннями», який безпосередньо вказує на високий рівень розвитку морально-духовних цінностей українського народу і їх місце в системі цінностей української держави і суспільства. Наприклад, у ст. 1 Конституції України позначається, що «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава» [1]. Питання суверенності держави виходить з міжнародного права пізнього Середньовіччя [2], де зазначається важливість міжнародного

визнання територій конкретної країни, а отже і її існування в контексті міжнародного права. Тобто, для сучасного українського народу, одним з базовим ціннісних орієнтирів є міжнародна співпраця, яка виражається в таких морально-духовних цінностях як: толерантність, терпимість до інших народів, повага до суверенності інших держав. Другим елементом є незалежність, яка в структурі ціннісних орієнтирів українського народу може інтерпретуватися як право країни і народу на самовизначення, на вільний розвиток відповідно до власних інтересів та вподобань, незалежно від політики інших держав. Цей орієнтир відображає такі морально-духовні цінності як прийняття різних варіацій ідентичності народів і держав, відсутність ненависті та ксенофобських настроїв. Принцип демократичності формує уявлення про морально-духовні цінності стосовно ролі однієї людини та її значення в самоорганізації життя суспільства. Демократія інтерпретує поняття індивідуального та колективного в системі морально-духовних цінностей, оскільки позначає важливість суспільної взаємодії та вирішення проблем одне одного за рахунок спільного волевиявлення. Соціальність підкреслює спрямованість ціннісних орієнтирів українського народу на побудову справедливого суспільства, де не може бути утисків за будь-якою ознакою і всі мають рівні можливості самореалізації, а сама держава орієнтується на соціум і його потреби. Морально-духовні цінності базуються на справедливості і рівності, відсутності привілейованих класів, значенні окремої людини і громадянина. Відповідно, категорія правової держави зазначає такий орієнтир українського народу як верховенство права. Через систему морально-духовних цінностей це інтерпретується як схильність до справедливості і законності. Прикладів такої інтерпретації через законодавство можна знайти багато, проте важливою проблемою сучасного етапу державотворення є російська інформаційна агресія і її спроби підміни цінностей українського народу з метою його подальшого поглинання.

Морально-духовні цінності є складними за своєю сутністю факторами побудови алгоритмів мислення людини, причинно-наслідкових зв'язків, морально-оціночних категорій. Через призму морально-духовних цінностей людина формує уявлення про світ, про сприйнятливі і несприйнятливі речі, про важливість того чи іншого тощо. Моделювання логіки мислення людини і суспільства, а також побудова моделей поведінки цілком залежить від морально-духовних орієнтирів і тому в контексті когнітивного аспекту інформаційної війни – такі орієнтири стають об'єктом агресії. Виникнення

морально-духовних цінностей та їх репрезентація в законодавстві є замкнутою системою, адже з одного боку суспільство відображає свої усталені моделі життя в законодавстві, а з іншого формує такі моделі відповідно до загальнодержавних тенденцій. Натомість, держава-агресор спрямовує свою діяльність проти усталених в Україні морально-духовних цінностей. Вони є важливими у структурі мислення людини і суспільства, оскільки закладають певний механізм побудови координат, захопивши або зруйнувавши який, ворог зможе максимально ефективно використовувати інші види інформаційної агресії.

Здебільшого, підміна морально-духовних цінностей відбувається за рахунок масової культури. Вона є ідеальним осередком поширення ворожої моделі морально-духовних цінностей і тому активно використовується для когнітивного впливу на українське суспільство. Сучасні технологічно-комунікаційні здобутки дозволяють підмінити морально-духовні цінності через соціальні мережі та медіа, агентів інформаційного впливу (блогери, політики, актори та будь-які інші лідери думок), кінематограф і музику, науку, відеоігри, відеохостинги, і навіть через ранжування пошукових систем. Когнітивне значення цього процесу виражається у тому, що держава-агресор має на меті видозміну уявлення українців про світ через деградацію морально-духовних орієнтирів. Також, система цінностей має віддалятися від українського євроатлантизму до російського імперіалізму, що сьогодні, фактично не змінюючи своєї сутності, набув форми марксизму-ленінізму.

Механізм підміни морально-духовних цінностей базується на поширенні відповідних наративів, які впливають на побудову алгоритмів мислення і замінюють усталені для українського суспільства норми на російську пропаганду. Особливо яскраво це проявляється в тому, що навіть за умови повномасштабного вторгнення росії до України, існує великий відсоток людей, які просувають проросійські наративи саме з точки зору морально-духовних цінностей. І хоча вони не становлять сьогодні загрозу національній безпеці України [3] – це є стратегічною проблемою забезпечення національних інтересів України. Високий рівень ефективності когнітивного впливу на систему цінностей позначається розвитком засобів комунікації і сучасною технологічною можливістю ворога бути присутнім у житті окремо взятої людини щоденно.

Цікавою з точки зору вираження морально-духовних цінностей в чинному законодавстві є ст. 3 Конституції України – «Людина, її

життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1]. Тобто, для української держави морально-духовною категорією є орієнтованість на людину і її права, натомість для російської федерації характерним є просування тези про «маленьку людину», яка є лише гвинтиком в державному механізмі. Така теза була популярною для радянської моделі світогляду і є актуальною для федеративної росії. Держава-агресор просуває ідею самодержавності і всездозволеності царя, який є уособленням влади і найвищим її мірилом. Це суперечить морально-духовним категоріям, які відображаються для сучасного українського народу в чинному законодавстві, а саме ст. 5 Конституції України, в якій зазначається, що найвищим джерелом влади є народ, а влада не може бути узурпованою державою [1]. В українському інформаційному просторі підміна цієї категорії морально-духовних цінностей відбулася через створення позитивного образу в. путіна до 2014 року і образу потужного керівника ворожої країни після анексії Криму. Паралельно, дискредитація будь-якої української влади російською пропагандою призводила до співставлення наче ефективної моделі російського самодержавства і неспроможної української демократії. Це виражалося у електоральних вподобаннях населення України стосовно проросійських політиків. Можна зазначити, що підміна морально-духовних цінностей прав і свобод людина і громадянина на російську модель абсолютного домінування держави відбувається доволі ефективно і сьогодні.

Так само, підміна відбувається і стосовно ст. 15 Конституції України, яка передбачає політичну, економічну та ідеологічну багатоманітність [1]. Для українців на духовно-моральну рівні є абсолютно несприйнятливою ксенофобія, а тому для українського народу право вираження думок і поглядів є однією з найвищих цінностей і морально-духовних свобод. Держава-агресор, пропагує політичну однопартійність, цензуру та економічну привілейованість лояльної до влади частки населення. Тому, для російської моделі світу не є прийнятливим боротися за свої права і свободи, на відміну від української концепції євроатлантизму. Найбільш масово це просувається через розважальний контент і популярний сьогодні формат інтерв'ю, де авторитетні представники російського суспільства просувають відповідні наративи про цензуру, економічну нерівність та необхідність «міцної руки» у владі.

В системі духовно-моральних координат українського суспільства важливе значення також має і освіта. Це передбачається

в законодавстві, а саме в 53 ст. Конституції України [1]. Освіта є можливістю людини побудувати гідне та забезпечене життя як в Україні, так і поза її межами. Освіченість є базисом для критичного мислення і всебічного розвитку особистості, що і передбачає подальший гуманізм, космополітизм, традиційність суспільства та здатність освоєння морально-духовних категорій. Для російської моделі світу головним фактором є матеріальні речі та соціальний статус, що постійно просувається в масовій культурі і нівелює будь-які морально-духовні інтерпретації за екзистенційними ознаками. Неважливо яка ти людина і що ти робиш, головне аби були гроші, все можна придбати, включаючи правосуддя, думки і ставлення людей, кохання, тощо. Для українського суспільства це є неприйнятним і тому матеріальне не є першочерговою категорією розвитку людини та суспільства. Для російської моделі світу поширеним є явище інтернет-піратства, просування ідей тюремного укладу життя, аморальних видів заробітку, маргіналізація церкви та релігії, тощо – це абсолютно не відповідає загальним нормам розвитку українського народу. Це чітко виявляється і у зовнішній політиці держав, адже якщо для України міжнародне право займає важливе місце, то для росії його не існує і якщо сильно хочеться провести військову інтервенцію або порушити міжнародні зобов'язання – це можна зробити. Це ж саме стосується і положення про те, що українська держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством [1], в той час як росія використовує радянську модель часів Холодної війни, а саме протиставляє себе зі всім світом і акумулює суспільство за рахунок наявності постійної зовнішньої загрози.

Висновки. Таким чином, можна позначити, що підміна морально-духовних цінностей має когнітивне значення і держава-агресор намагається через засоби масової культури вплинути на створення алгоритмів мислення українців. Фактично, ворог спрямовує свою діяльність на знищення ідентичності українського народу і його зближення з російською моделлю світогляду. За умови відсутності диференціації світоглядів, російська військова агресія не виглядатиме як загроза існуванню українського народу і це значно покращить вплив інших видів інформаційної агресії на українське суспільство. За інформаційного домінування – російська федерація навіть не потребує військового вторгнення для поглинання України. Це може відбуватися на суто політичному рівні, як це відбулося з Республікою Білорусь, яка нормативно є суверенною і незалежною,

а фактично є у підпорядкуванні російської федерації. Підміна морально-духовних цінностей українського народу призводить до деформації суспільних орієнтирів розвитку та зміщенні їх фокусу в сторону російського світогляду. Тому, з метою протидії інформаційній загрозі стратегічного рівня – необхідно запровадити нормативні норми, які заборонятимуть російську масову культуру, як таку, що становить загрозу національній безпеці та інтересам України. Державі-агресору важливо знищити українську ідентичність та зробити так, аби українці думали і бачили світ як росіяни, адже лише за таких умов можливе поглинання України. І хоча в чинному українському законодавстві позначено неможливість цензури – треба усвідомлювати, що Конституція 1991 року не відображає всіх аспектів сучасної проблематики інформаційно-когнітивної війни з російською федерацією. Тому, необхідно запроваджувати механізм протидії інформаційному впливу, враховуючи сучасні умови комунікативних засобів та їх доступності, як елементу інформаційного впливу. Заборона російської масової культури може відбуватися двома шляхами:

1. Повна заборона масової культури.

Передбачає тотальну заборону та блокування російського контенту в українському інформаційному просторі. Позитивний досвід вже був в українській практиці, коли було заблоковано російські соціальні мережі «Вконтакте», «Однокласіки» і «Mail.ru Group». Ці інформаційні джерела є осередками російської пропаганди і за рахунок їх блокування вдалося запобігти значній кількості проблем національного характеру.

2. Часткова заборона масової культури

Передбачає блокування лише тих елементів масової культури, які містять негативні для українського суспільства наративи, зокрема і в контексті підміни морально-духовних цінностей. Проте, недоцільним є використання значного економічного та людського капіталу для аналізу і виокремленню різних видів російського контенту. Також, часткова заборона і виокремлення лише адекватного контенту може призвести до поступового хибного уявлення всередині українського суспільства про те, що російська федерація не є загрозою для України.

Тому, найбільш раціональним рішенням для протидії підміні морально-духовних цінностей в інформаційно-когнітивному аспекті російсько-української війни є повна заборона російської масової культури на законодавчому рівні і переорієнтація українського інформаційного простору на ідеї українського євроатлантизму.

Література:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
2. Вестфальський мирний договір. URL: https://avalon.law.yale.edu/17th_century/westphal.asp.
3. Стратегія Національної безпеки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.
4. Указ Президента про стратегію національно-патріотичного виховання. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/ю>.

УДК: 811.111:629.7

Колесник Анна Василівна,*кандидат технічних наук Льотної академії Національного авіаційного університету*

СТАНДАРТНА АВІАЦІЙНА ФРАЗЕОЛОГІЯ ЯК СПЕЦИФІЧНИЙ РІЗНОВИД ПРОФЕСІЙНО- КОМУНІКАТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ ФАХІВЦІВ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ

У статті розглянуто погляди науковців на професійне мовлення авіаційних фахівців, основні помилки при веденні професійно-мовленнєвої комунікації «повітря – земля», переваги стандартної авіаційної фразеології.

Ключові слова: *авіаційна англійська мова, стандартна авіаційна фразеологія, «повітря – земля», професійно-мовленнєва комунікація.*

The article presents the views of researchers on the professional speech of aviation specialists, the main errors of the “air-ground” professional speech communication, the benefits of standard aviation phraseology.

Keywords: *aviation English, standard aviation phraseology, «air – ground», professional speech communication.*

Мета. Наукове обґрунтування теоретико-методологічних концептів формування професійно-комунікативного спілкування фахівців авіаційної галузі з урахуванням специфіки їхніх міжмовних професійно-мовленнєвих умінь з використанням стандартної авіаційної фразеології.

Основні завдання. Науково обґрунтувати сутність і структуру понять «професійно-комунікативне спілкування фахівців авіаційної галузі», «стандартна авіаційна фразеологія», комунікація «небо-земля».

Одним з провідних напрямів професійної діяльності авіаційних фахівців є професійна комунікація, яка розглядається як компонент

їхньої професійної надійності. Специфічним виявом професійного мовлення авіаційних операторів є ведення комунікації «повітря – земля». Учені (В. Колосов і Т. Іванова) зазначають, що «важливим елементом безпечної системи керування повітряним рухом є ефективний, чіткий і надійний зв'язок між ПС і диспетчером УПР» [1, с. 90]. Основне завдання УПР – «забезпечити безпечний, впорядкований і швидкий потік повітряного руху» [2, с. 182]. Авіадиспетчери, кожний із яких має свою зону відповідальності, супроводжують ПС на всіх етапах польоту, від моменту запуску двигуна на землі до зарулювання літака на місце стоянки після приземлення. Від того, як розуміють один одного учасники цієї професійної взаємодії, залежить безпека польоту.

Спілкування в авіації, за визначенням А. Пчелінова, – процес складного взаємного впливу людей, що забезпечує організацію взаємозв'язку. Здійснюється це спілкування мовленнєвими і немовленнєвими засобами та їх комбінаціями [3, с. 127].

Мовлення застосовується у випадках, коли необхідно терміново передати командні, оповіщувальні чи застережні сигнали, щоб повернути увагу до певної ситуації; одержати від членів екіпажу чи диспетчера невідкладну реакцію у вигляді дій чи спонукати їх до певних дій; продублювати зорові сигнали; підтвердити прийняте мовленнєве повідомлення; оцінити дії [3, с. 127].

Спілкування немовленнєвими засобами – це спілкування за допомогою жестів, міміки, різноманітних предметних дій. Членам екіпажів, за А.Пчеліновим, не рекомендується застосовувати для спілкування без розроблених правил жести, міміку та їх поєднання. Історія авіації знає чимало прикладів, коли жести тлумачилися неправильно, а результатом спілкування жестами були аварії.

Свої міркування дослідник підсумовує висновком, що для взаємовпливу й узгодженості дій членів екіпажу ПС необхідно використовувати спеціальні засоби спілкування. Немовленнєві засоби повинні застосовуватися на основі спеціальних правил, а мовленнєві – на основі спеціальних рекомендацій [3, с. 128].

Означене призвело до того, що в галузі сформувались особливі вимоги до професійного мовлення авіаторів, що забезпечують комунікацію «повітря – земля». У різні етапи розвитку авіації вони були різними.

Перші роботи, присвячені дослідженню мовленнєвого аспекту в авіації, датуються другою половиною ХХ ст. Зокрема, в дослідженні Ф. Фріка і У. Самбі (1958) розраховується «надлишковість» мови,

що застосовується в авіації операторами УПР [4]. Вчені з'ясували, якщо надлишковість писемної англійської мови становить близько 60%, то з урахуванням лінгвістичного і ситуативного контекстів вона сягає 96%. Завдяки надлишковості авіаційної підмови підвищується вірогідність правильного сприйняття повідомлень за найнесприятливіших умов.

Вплив темпу мовлення на слухове сприйняття досліджували Г. Фейербанк, Н. Гутман, С. Мірон (1957) [5]. Учені дійшли висновку, що слухове розуміння перебуває у зворотній пропорційній залежності від темпу мовлення, проте ця залежність не є лінійною. Навіть якщо пришвидшити темп мовлення у 2 рази (до 282 сл/хв), розуміння повідомлення погіршується не так різко. Означене навело дослідників на думку, що зекономлений час можна використовувати для посилення матеріалу в згорнутому вигляді (напр., для його подвійного повторення). Були одержані позитивні результати. У випадку, коли повторюється не все повідомлення, а лише окремі його частини, покращення відповідей на попередньо дібрані частини супроводжується погіршенням відповідей на решту частин. Загалом відбувається незначна зміна відповіді.

Д. Бродбент (1952) називає ситуацію багатоканального спілкування (кілька повідомлень надходить до слухача одночасно) ситуацією «мовленнєвого коктейлю» [6]. Ефективність мовленнєвої комунікації обмежують дві обставини:

1) збільшення швидкості надходження повідомлень, що уможливує прослуховування більше, ніж одного каналу, викликає погіршення в кількості правильних відповідей;

2) промовляння навіть простих серій слів заважає розумінню нового повідомлення.

Ситуацію «мовленнєвого коктейлю» учені (Б.Ломов і К.Платонов) вважають найбільш складною для забезпечення надійного сприйняття мовленнєвих повідомлень [7, с. 157].

Х. Савін (1963) вважає одним із найважливіших моментів у навчанні сприйняття мовленнєвих сигналів у шумі частотну характеристику слів. Поширені слова, на думку вченого, сприймаються правильно при значно нижчому співвідношенні мовлення до шуму, ніж непоширені [8].

Однією з перших робіт, предметом якої було власне професійне мовлення льотного складу, була стаття пілота-практика А.Пчелінова, в якій у 1982 р. він виклав власні спостереження й міркування щодо

взаємозв'язку професійної комунікації членів екіпажу в системі «повітря – земля» і безпеки польотів [3].

Автор зазначав, що з метою мінімізації витрат часу на мовленнєву взаємодію «члени екіпажів при побудові речень намагаються конструювати речення найпростіші, використовуючи добре знайомі, виразні, звучні слова, що несуть певне смислове навантаження і мають однозначне трактування» [3, с. 128]. Окрім цього, існують певні вимоги до планування діалогів, які покликані зробити процес комунікації максимально ефективним. П.Корчемний (1986) виділяє такі специфічні особливості мовлення льотного складу: стислість, ясність, унеможливлення різнотлумачень, змістовність [9, с. 43].

Дослідження вчених (Г. Карапетян, Н. Михайлик, С. Пичко, А. Прокоф'єв (1989)) засвідчили вплив на комунікацію авіаційних операторів у режимі «повітря – земля» стресових умов роботи.

Сьогодні професійну авіаційну комунікацію «повітря – земля» вже розглядають як важливий компонент професійної діяльності авіаційних операторів, який має безпосередній зв'язок із безпекою польотів.

Причинами багатьох складних ситуацій у польоті, які потенційно призводять до катастроф є недостатній рівень правильного розуміння інформації, її складання і передання в процесі радіообміну; невміння правильно, грамотно і чітко описати ту чи ту ситуацію; недостатнє знання лексики, фразеології; уповільнене й утруднене сприйняття іншомовного мовлення; нестача, а подекуди й відсутність практики у спілкуванні англійською мовою.

Для формування надійних навиків в рамках мовленнєвої взаємодії сьогодні є дуже важливим елементом підготовки авіаційного фахівця вивчення та засвоєння спеціальної англійської мови, інтегративно об'єднаної з процесом формування професійної надійності льотного складу.

Комунікативними цілями радіообміну виступають: інформування (повідомлення), запит, контроль і супровід літаків наземними службами, що реалізуються в підтвердженні (дозволі) чи забороні.

У цілому радіообмін можна розглядати як процес і як продукт діалогового спілкування. У функційному плані текст радіообміну цивільної авіації – це ієрархічно організовані мовленнєві акти, об'єднані у висловлювання діалогічного типу.

Проаналізувавши лінгвопсихологічні особливості діалогічного мовлення можна зауважити, що основними з них є те, що діалогічне

мовлення ситуативне, тісно пов'язане з умовами, в яких відбувається спілкування. Повідомлення не створюються кожного разу заново, а немов би добудовуються до попередньо висловлених або до виконуваних дій. Це мовлення контекстне і стисле через знання членами екіпажу ситуацій і застосування ними спеціальної професійної лексики, авіаційної фразеології. Діалог як форма мовленнєвого спілкування є формою взаємодії, що зазнає постійних чергувань, порівняно швидку зміну акцій і реакцій взаємодіючих індивідів. Особливістю діалогів між членами екіпажів є їх цілеспрямованість і швидкий темп, що пов'язано з лімітом часу на спілкування. Отже, специфічною рисою висловлювань у сфері авіаційного радіообміну є лаконічність. Діалог радіообміну цивільної авіації не передбачає зорового сприйняття комунікантів, тобто в ньому відсутні сприйняття міміки, жестів, рухів тіла. Можливі радіоперешкоди не завжди дозволяють сприймати інтонаційний малюнок висловлювання. Наслідком цього є особлива увага до тексту і до слова як його одиниці.

Аналіз праць учених О. Акімова, П. Корчемний, І. Луцихіна, Т. Мальковська, А. Пчелінов, М. Солнишкіна та ін. дозволив дійти висновку, що лінгвістичними особливостями комунікації «повітря – земля» є лаконічність, однозначність, чіткість; відносна свобода побудови висловлювань; типова «фразеологія», що спрямована на максимальне використання стандартних слів і фраз, чітку і зрозумілу вимову, уникання багатослів'я у стандартних умовах; використання нестандартних мовних одиниць у нестандартних ситуаціях; суворе тематичне спрямування змісту.

Радіообмін в авіації – усне спілкування, що здійснюється на базі лексико-термінологічних «заготовок», мовленнєвих кліше, застосування яких є обов'язковим відповідно до вимог ведення радіоперемовин. Означені правила визначають порядок ведення радіозв'язку, особливості використання спеціальної і неспеціальної лексики, характер і стиль комунікації, специфіку побудови висловлювань, а також тематику останніх.

У результаті було розроблено фразеологію ІКАО, що укладалася з метою забезпечення максимальної точності, лаконічності й однозначності розуміння слів і виразів, що застосовуються у веденні радіотелефонних перемов, для «ефективного, чіткого і недвозначного обміну інформацією при веденні зв'язку», при цьому особлива увага приділяється «правильному використанню фразеології ІКАО у всіх випадках, коли вона повинна застосовуватися» [10].

В документі ІКАО «Керівництво із запровадження вимог ІКАО щодо мовної відповідності» зазначається, що однією з основних причин авіаційних подій упродовж останніх років був людський чинник, тому необхідно посилити увагу до комунікації як одного з його елементів.

Основні вимоги щодо володіння професійною підмовою в авіації викладено в нормативно-правових документах ІКАО стосовно англійської мови. Порядок використання англійської мови в радіо-телефонному зв'язку регулюється Стандартами і Рекомендованими практиками (SARPS) і Правилами аеронавігаційного обслуговування (PANS), що містяться в Додатку 10 «Авіаційний електровз'язок» і PANS-АТМ. Окрім того, фразеологія ІКАО опублікована в томі II «Правила зв'язку, включаючи правила, що мають статус PANS» [11; 12].

Безпечний зв'язок – це насамперед знання стандартної фразеології. Тому «якщо у складанні повідомлення суворо дотримуватися стандартних фраз, то будь-яка можливість двозначності буде зведена до мінімуму» [10].

Основними труднощами і помилками комунікації «повітря – земля» є:

1. Недотримання стандартної послідовності при переданні елементів інформації або використання нестандартної фразеології, що призводить до плутанини партнерів за спільною діяльністю.

2. Зміна темпу мовлення.

3. Свідоме скорочення позивних.

4. Завантаженість ефіру.

5. Помилки, пов'язані із «запрограмованим» сприйняттям повідомлень.

6. Вимова.

7. Відсутність належної дисципліни радіообміну.

8. Недостатнє знання правил та фразеології радіотелефонного зв'язку цивільної авіації.

Величезна увага до мовленнєвих аспектів професійної діяльності авіаційних операторів свідчить про те, що жодна діяльність з керування літаками, не є такою вразливою як помилки й обмеження виконавців, пов'язані з переданням повідомлень голосом у режимі «повітря – земля».

Тому, можна зробити висновок, що успішність професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх авіаційних спеціалістів залежить від наявності в них професійно-мовленнєвих умінь, а саме це здатність

авіаційного фахівця до ефективної рецептивної ш продуктивної мовленнєвої діяльності, пов'язаної з реалізацією функцій професійно-мовленнєвої комунікації і спілкування, яка реалізується шляхом правильного оволодіння та розуміння авіаційної фразеології.

Література:

1. Колосов В. А., Иванова Т. А. Анализ ошибок речевого взаимодействия экипажей и диспетчера УВД. СПб., 2000. С. 90–101
2. Ошибки пилота: человеческий фактор / пер. с англ. Щербова А. С. М.: Транспорт, 1986. С. 262.
3. Пчелінов А. Ф. Профессиональное общение и безопасность полетов. *Вопросы психологии*. 1982. № 6. С. 127–128.
4. Frick F. S. Control Tower Language. *JASA*. 1958. Vol. 24. P. 6.
5. Fairbank G., Guttman N., Miron S. M. Auditory comprehension in relation to listening rate and selective verbal redundancy. *JSHD*. 1957. Vol. 28. P. 4.
6. Broadbend D. E. Growing points in multichannel communication. *JASA*. 1956. Vol. 28. P. 4.
7. Ломов Б. Ф., Платонов К. К. Экспериментально-психологические исследования в авиации и космонавтике. М.: Наука, 1986. С. 17–58.
8. Savin H. B. Word frequency effect and errors in the perception of speech. *JASA*. 1963. Vol. 35. P. 2.
9. Корчемний П. А. Психология летного обучения. М.: Воениздат, 1986. С. 136.
10. Doc 9432 Manual of Radiotelephony. URL: <http://dcaa.slv.dk:8000/icaodocs/>.
11. Annex 1 “Personnel Licensing”. URL: <http://dcaa.slv.dk:8000/icaodocs/>.
12. Annex 10 “Aeronautical telcommunications”. URL: <http://dcaa.slv.dk:8000/icaodocs/>.

УДК: 327.5

Кравченко Вікторія Русланівна,

студентка 1 курсу магістерського рівня факультету романо-германських мов Національного університету «Острозька академія»

ГІБРИДНА ВІЙНА, ПІДХОДИ, СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Актуальність дослідження зумовлена тим, що з появою Інтернету та швидким розвитком інформаційних просторів з'являються різні види війн, зокрема, гібридна, яка включає різні впливи на людей. Саме цей вид має різні підходи та сутності. Вона поєднує багато типів та способів ведення війни. Типовою складовою є поглиблення в державу, яка є жертвою, маніпуляція та пропаганда серед суспільства і створення внутрішніх конфліктів. У статті показано підходи, сутність та особливість гібридної війни в Криму та на Сході України.

Ключові слова. *агресія, анексія, війна, гібридна війна, воєнний конфлікт, держава-агресор, держава-жертва, інформаційна війна, Україна, Крим.*

The relevance of the study is due to the fact that with the advent of the Internet and the rapid development of information spaces, various types of wars appear, in particular, hybrid wars, which include various effects on people. It is this type that has different approaches and essences. It combines many types and methods of warfare. A typical component is deepening into a state that is a victim, manipulation and propaganda among society and creation of internal conflicts. The article shows the approaches, essence and peculiarity of the hybrid war in the Crimea and in the East of Ukraine.

Keywords: *Agression, annexation, war, hybrid war, military conflict, aggressor state, victim state, information war, Ukraine, Crimea.*

Постановка проблеми. Поняття «гібридна війна» це воєнні дії, що здійснюються інформаційними, дипломатичними, мілітарними

засобами для досягнення в політиці. Багато в чому проблемою як гібридна війна постає на вплив людської свободи, у політичних партіях та інших сферах життя

Аналіз досліджень. Загалом цією темою цікавляться багато науковців, як іноземних, так і вітчизняні тому, що вона є актуальна на сьогодні та дискусійною. Так, дослідження Ф. ван Каппена, Є. Магди, А. Єрмолаєва, М. Гайя, Л. Савіна, Г. Диниса, М. Айшервуда, О. Ситника, Ю. Кокарчі, В. Горбуліна, Г. Почепцова., Ю. Цій темі присвячені Я. Карман, В. Власюк, М. Ожеван, І. Рущенко та багато інших. Проте на особливу увагу заслуговують матеріали досліджень Г. Яворської та О. Їжака, саме вони називають події на Сході України гібридною війною та спонукають переосмислити зміст і дають зрозуміти, що це є окремий феномен. М. Гай стверджує, що термін «гібридна війна» що це є сукупність методів і засобів для ведення звичайної війни [2]. А. Єрмолаєв зазначив, що словосполучення «гібридна війна» було запропоновано в кінці 20 століття. У США це означає конфлікти, які поєднують військові дії, регіональні дії нерегулярних збройних формувань та інформаційні кампанії. Так світова експертна спільнота охарактеризувала поведінку росії щодо нашої України. Відтоді гібридну війну досліджують не лише в журналістиці, а й у науковому середовищі [4].

Мета статті. Комплексний аналіз значення гібридної війни, підходи, сутність та особливості.

Виклад основного матеріалу. Гібридна війна – це використанням звичайної зброї, партизанська війна, тероризм, кібервійна, торгова війна, патентна війна, війна у відповідь, пропаганда, порушення прав людини, злочини проти людяності, військові навчання, переселення, окупація, вплив на громадську думку, кримінальна цензура тощо. Злочинні дії, вчинені для досягнення певних політичних цілей, основним засобом яких є те, що країна-агресор створює протиріччя та конфлікти всередині обраної для агресії країни, а потім використовує ці протиріччя та конфлікти для досягнення політичних цілей через звичайні бойові дії здійснюють агресію.

Якщо заглянути до історичних даних, то можна прочитати, що перша згадка про гібридну війну було у 5 столітті до нашої ери, у Пелопоннеській війні між Афінами та Спартою. Крім військових дій, Афіни створювали внутрішні конфлікти у Спарті, підбурюючи до повстання. Цей спосіб є одним з видів гібридної війни. Саме такий метод розхитав важку ситуацію у державі-жертві. Ця тактика

була присутня до початку повномасштабної війни на Сході України та в Криму.

Фахівці кажуть, що гібридна війна – це тип конфлікту, який буде все частіше використовуватися в 21 столітті.

Концепція гібридної війни виникає теоретично. Власне, він найкраще підходить для визначення характеру агресії росії проти України.

У своїй чудовій статті «Що таке гібридна війна» Ерік Райхборн-Кеннеруд і Патрік Кулен стверджують, що головні «поля битв знаходяться в когнітивному просторі населення держави – жертви і ключових людей, що створюють політику, і тому вони, а не військові, стають основною ціллю операції». У центрі уваги операцій стає населення, а не збройні сили чи фізичний простір.

Російська гібридна війна сповнена ілюзій, через які війна виглядає мирною. Невизначеність використовується, щоб «заплутати або порушити процес прийняття рішень», ускладнюючи військову чи політичну відповідь. Його дії були позбавляючи жертв і міжнародне співтовариство будь-якої законної військової відповіді. По-перше, вона має на меті уникнути конфронтації із Заходом і досягти перемоги шляхом обмеженого застосування сили. Мінські угоди є хорошим прикладом того, як вони можуть допомогти сподіватися на мирне завершення дійсно тривалої (гібридної) війни на виснаження.

Гібридна війна поєднає в собі різні типи та методи війни, використовуючи їх синергетично для досягнення основної мети. Типовими компонентами гібридної війни є використання методів, які допомагають визначити виникнення та поглиблення конфлікту всередині держави-жертви:

Перехід до пропаганди інформаційної війни, створення внутрішніх соціальних конфліктів;

Економічні проблеми, спричинені економічною конфронтацією під час переходу до економічної війни та протистояння між країною-жертвою та сусідніми країнами;

Підтримка сепаратизму та тероризму аж до актів державного тероризму, конструювання псевдодержавних структур як державотворчих проектів змішаних ідеалів;

Пропаганда створенню іррегулярних збройних формувань (повстанців, партизанів тощо) та їх оснащення.

При цьому держава – агресор намагається і не може відкрито вступати у вирішений конфлікт.

Наприклад, на захист злочинів проти України Міністерство закордонних справ РФ виступило із заявою щодо подій у Донецьку 13 березня 2014 року: «Росія усвідомлює свою відповідальність за життя своїх громадян і залишає за собою право за їх захист [7], тим часом у офіційних заявах використовують розпливчасті терміни «громадянин» і «громадянин» (на відміну від «зелених чоловічків»), що залишає можливість для подальших дій з боку влади російської Федерації.

За умови ефективності цих методів ведення війни держава-агресор може досягати своїх агресивних цілей і успішно виступати миротворцем у внутрішніх конфліктах. Якщо ці методи не дуже ефективні, зловмисник може скористатися:

Іншими методами ведення війни, які залучають до конфлікту третю країну;

Класичний спосіб ведення війни – приховано та локально, з обмеженим використанням власних збройних сил або шляхом неприхованої агресії.

Існують різні варіанти визначення сутності гібридної війни:

1. Військова стратегія, що поєднує звичайну війну, невелику війну та кібервійну;

2. Терористичні атаки та атаки інформаційного тиску з використанням ядерної, біологічної, хімічної, саморобної зброї;

3. Бойовий простір є динамічним складний і гнучкий, що вимагає швидкої реакції та адаптації учасників протистояння;

4. Сучасні типи партизанської війни, що включають сучасні техніки та методи мобілізації ;

5. Основний метод асиметричної війни, в три звичайні шляхи руху фронту – населення в зоні конфлікту, населення в тилу та міжнародне співтовариство (полковник Джек Макквін, армія США);

6. Френк Хоффман визначає гібридну війну як будь-яку операцію, у якій супротивник поєднує швидко та гнучке використання дозволеної зброї, партизанську війну, тероризм і злочинність на полі бою. Вся справа політично мотивована.

Як соціально-політичне явище війна має нескінченні характеристики. З розвитком основних сфер суспільного життя у світі та розвитком технологій, війна розвивається та модернізується відповідно до потреб та реалій геополітичної сучасності. Враховуючи цей факт, у сучасних збройних конфліктах, окрім «військового», активно використовується й «інформаційний фронт», що простежується в думках, віруваннях та діях народів двох країн, які беруть участь

у конфлікті, та народів світу в цілому. Успіх застосування «інформаційного фронту» зумовлений використанням різноманітних методів маніпулювання суспільною свідомістю.

Висновок: Отже, з розвитком світу змінюються і методи ведення війн, зокрема, бойові дії змінюються на інформаційні. І їх складова є більш важливіша, аніж озброєні війська. Гібридна війна немає перемоги, основна ціль є змінити життя мирного населення, тобто створити конфлікти у соціальному просторі, економічному та психологічному.

При цьому держава-агресор, зробивши військовий конфлікт залишається вселюдно не причетною до цього.

Література:

1. Erik Reichborn-Kjennerud. What is Hybrid Warfare? 2016. URL: https://nupi.brage.unit.no/nupixmlui/bitstream/handle/11250/2380867/NUPI_Policy_Brief_1_Reichborn_Kjennerud_Cullen.pdf?sequence=3&isAllowed=y.

2. Полумієнко С. К. Гібридна війна, її окремі передумови, стратегії та наслідки. 2017. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/124878/11-Polumiienko.pdf?sequence=1>.

3. Ганс Петтер Мідтгун. Битва умів. Гібридна війна – це вплив на людей, з метою підвести їх до свідомого чи несвідомого вибору, корисного для агресора. 2020. URL: <https://texty.org.ua/articles/101043/bytva-umiv-gibrydna-vijna-ce-vplyv-na-lyudej-z-metoyu-pidvesty-yih-do-svidomoho-chy-nesvidomoho-vyboru-korysnoho-dlya-ahresora/>.

4. Горбулін В. П. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. Київ: Видавництво: НІСД, 2014. С. 5–12.

5. Яворська Г. М. Концепт «війна»: семантика і прагматика. *Стратегічні пріоритети. Серія : Філософія*. 2016. № 1. С. 14–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2016_1_4.

6. Політологічний енциклопедичний словник, 2015.

7. Рущенко І. Підривні соціальні технології в структурі гібридної війни. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/315/RUSHCHENKO.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

8. Яворська Г. Мова як складник конфлікту. *Media Studies. Междисциплинарные исследования медиа : материалы конференции*. Харьков, 2016. С. 103–108.

9. Суська О. О. Управління інформаційними потоками як властивість політичного менеджменту: перехід від імперативу – до взаємодії. *European Political and Law Discourse*. 2019. Vol. 6. Issue 1. P. 108–116.

10. Веденєв Д. В., Семенюк О. Г. Формування концептуальних та функціональних передумов гібридної конфліктності як загрози національній безпеці України: ретроспективний аналіз: монографія. К.: ДП «ІНФОТЕХ», 2020. 274 с.

УДК: 327+94(477)

Кравченко Наталія Борисівна,*доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України*

КАТЕГОРІЯ «ГІБРИДНА ВІЙНА» У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

У публікації здійснено дослідження гібридної війни як конфлікту новітнього часу. На підставі сучасних зарубіжних та вітчизняних наукових досліджень уточнена дефініція поняття «гібридна війна». З'ясовано основні ознаки гібридної війни в контексті російсько-українського протистояння та зазначено, що вона стала викликом для всієї міжнародної спільноти і становить загрозу існуючому світовому порядку, Україна опинилась в буферній зоні глобального протистояння між Заходом та Росією.

Ключові слова: *гібридна війна, інформаційна війна, Україна, Росія, доктрина Герасимова, міжнародні відносини.*

The publication examines hybrid war as a modern conflict. On the basis of modern foreign and domestic scientific research, the definition of the concept of «hybrid war» has been clarified. The main signs of a hybrid war in the context of the Russian-Ukrainian confrontation are clarified and it is stated that it has become a challenge for the entire international community and poses a threat to the existing world order, Ukraine has found itself in the buffer zone of the global confrontation between the West and Russia.

Key words: *hybrid war, information war, Ukraine, Russia, Gerasimov's doctrine, international relations.*

Постановка проблеми. Наприкінці ХХ-ХХІ століттях на зміну «конвенційній війні», «холодній війні» приходить новий вид глобального протистояння – «гібридна війна». На сьогодні гібридна війна Росії проти України – це не тільки міждержавне протистояння, а й протистояння Росія-Захід. Це актуалізує проведення всебічного

дослідження означеної проблеми, аналізу, пошуку ефективних шляхів її вирішення, донесення об'єктивної інформації в Україні та світі про реальний стан речей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій представлено у даній статті.

Мета статті. Дослідження поняття гібридної війни як конфлікту новітнього часу.

Постановка завдання. На підставі сучасних зарубіжних та вітчизняних наукових досліджень уточнити дефініцію поняття «гібридна війна». З'ясувати основні ознаки гібридної війни в контексті російсько-українського протистояння.

Виклад основного матеріалу. Концепція гібридної війни у зарубіжних та вітчизняних дослідженнях представлена досить широко. Класиком теорії гібридної війни вважається американський дослідник Ф. Гофман, яку розглядав як поєднання конвенційної війни, іррегулярної тактики та формувань, терористичних актів та криміналу, що використовуються для розладів цільової нації. Френк Гофман виділяє такі ознаки ГВ: 1) всебічність, тобто все вважається полем битви – політика, економіка, війська, культура, дипломатія, релігія. Не обмежена військовою сферою, а має поєднувати всі ресурси – інформаційну, фінансову, торгівельну війну та інші абсолютно нові форми війни, наприклад мережеву; 2) синхронність – війна має проводитись в усіх зазначених сферах один і той же проміжок часу; 3) асиметричність – зростання ролі недержавних акторів, причому нерегулярні формування стають важливішими за армію, а не як раніше – відволікаюча сила, останній ешелон; 4) можливість постійного епізодичного конфлікту, розмитого в просторі і часі; 5) ведеться на різних рівнях; 6) неявне втягування великої кількості цивільного населення, території, інформаційного простору (мережева війна); 6) розмитість стану війни і миру; 7) соціальна дезінтеграція [1].

Визначення «гібридної війни» запропонував ще один американський науковець Джон Мак'юен. Він зауважив, що важливим у гібридній війні є сприйняття один одного, яке відбувається через цінності, через цінності можна впливати на свідомість. Тому важливими є інформаційні операції. Гібридна війна розглядається як одночасна, а не послідовна битва на трьох фронтах: з населенням зони конфлікту, з внутрішнім населенням та з міжнародною спільнотою. Це поєднання симетричних та асиметричних воєн. Військовим діям мають передувати проведення політичних та економічних операцій.

Паралельно слід вести звичайні військові дії, щоб не дати супротивнику захопити території та контроль над населенням. Єдиний спосіб досягти остаточної перемоги – це стратегічно затяжна війна, коли тиск внутрішнього фронту та міжнародної спільноти змушує кинути рушницю. Стратегія затяжної війни використовується, щоб наростити власні сили та отримати зовнішньополітичну підтримку, можливо військову. Важливим є створенням уряду корінного населення, включно з військовими та поліцейськими силами, важливим є чіткий контроль та протидія організації населення: захищати і дбати про нього, «вибити партизан з партизан» і таким чином «організувати ворога всередині населення». Важливо прищепити необхідні цінності, не обов'язково свої, можна з опорою на місцеві звичаї. Успіху боротьби з супротивником можна досягти шляхом 1) знищення чи нейтралізації урядових, безпекових та військових структур, 2) контролю та протидії місцевому населенню за допомогою ціннісно орієнтованого підходу; 3) підтримка війни на внутрішньому фронті та міжнародною спільнотою [2].

Роберт Вілкі розглядає гібридну війну як конфлікт в якому держави або недержавні актори експлуатують усі режими війни одночасно із застосуванням вдосконаленої звичайної зброї, нерегулярні тактики, тероризму, руйнівних технологій, злочинності для дестабілізації існуючого порядку [3].

Серед українських науковців Є. Магда характеризує гібридну війну як намагання держави економічними, політичними, інформаційними засобами нав'язати свою політичну волю іншій державі без оголошення війни. При цьому на перше місце ставиться не окупація чужої території, а руйнація структури влади, інфраструктури, волі до спротиву супротивника [4].

Академік В. Горбулін кваліфікує гібридну війну як військові дії в поєднанні з економічними, дипломатичними, інформаційними тощо заходами з метою досягнення стратегічних політичних цілей. У дослідженнях в контексті агресії Росії проти України також визначені ключові ознаки гібридної війни: невизначеність, розмитість межі між війною і миром, переростання локальних та регіональних конфліктів в інформаційно-глобальні, міждержавний конфлікт із застосуванням іррегулярних засобів з використанням терористичних війн та кримінальних війн, беззастережне порушення РФ системи базових міжнародно-правових угод, масштабність ушкоджень, тривалість конфлікту, ключова роль міжнародної спільноти, проте Україна опинилась поза межами гарантій безпеки,

відбувається в умовах кризи світової безпеки, Україна опинилась в буферній зоні глобального протистояння між Заходом та Росією, інформаційна складова – ключова [5].

Проте практичним втіленням гібридної війни в Україні стала російська «доктрина Герасимова» (2013), де було задекларовано, що на сучасному етапі перевага надається економічним політичним, інформаційним, гуманітарним та іншим невійськовим засобам із залученням протестного потенціалу населення. Військові заходи є лише доповненням, носять прихований характер /як і інформаційні та диверсійні операції/, і відкрито застосовуються під виглядом миротворчої діяльності чи врегулювання кризи для досягнення кінцевої мети [6].

Проблемою гібридної війни Росії проти України займаються військові експерти, історики, політологи, соціологи. Зупинимось на фундаментальних дослідженнях, які фактично писались по гарячих слідах. Зокрема, у фундаментальній одноосібній монографії «Україна-Росія: війна в умовах співіснування» Г. М. Перепелиця здійснив комплексний аналіз російсько-українських відносин та ключових тенденції їх розвитку з погляду конфліктологічної парадигми; досліджується гібридна війна як новітній конфлікт та як форма глобального протистояння існуючому світовому прядку, як базова форма російсько-українського конфлікту та її основа – інформаційна складова; розкриваються корені конфліктогенності сторін, об'єктивні причини та суб'єктивні умови, що спонукали Росію розв'язати воєнну агресію проти України; відслідкувавши еволюцію російсько-українських взаємовідносин, вказується на перманентний характер їх конфліктного стану та розкриваються подальші перспективи процесу [7].

Є. Магда у праці «Гібридна війна: вижити й перемогти» досліджує гібридну війну як нове явище в міжнародних відносинах, що було використано Росією для підпорядкування України своїм інтересам в умовах формального збереження суверенітету нашої країни, аналізуються історичні, енергетичні, інформаційно-психологічні аспекти гібридної війни, причини, що спонукали Україну стати жертвою агресії з боку Росії, аналізуються причини ослаблення України, зазначаються головні прояви агресії і пропонується авторське бачення виходу з ситуації [8].

Наукова монографія професорів КНУ імені Тараса Шевченка Володимира Головченка та Миколи Дорошка «Гібридна війна Росії проти України: історико-політичне дослідження» зосереджена на

цілому комплексі проблем російсько-українського протистояння: здійснено політологічний аналіз гібридної війни, її місця у міжнародних відносинах, історико-політичних передумов та ідеологічного підґрунтя гібридної війни. Автори торкаються проблеми Криму в українсько-російських відносинах, «газових війн», формування «п'ятої колони» в Україні, виділяють підготовчу та активну фазу гібридної війни Росії проти України, визначають наслідки та уроки неоголошеної війни [9].

Різноманітні аспекти гібридної війни РФ проти України висвітлюються в фундаментальних працях науковців Національного інституту стратегічних досліджень. В колективній монографії «Світова гібридна війна: український фронт» авторським колективом всебічно досліджується гібридна війна в контексті війни РФ проти України, її причини, передумови, стратегічні цілі, складові, локальні перемоги. Акцентується увага, що протистояння триває в умовах системної кризи світової безпеки, є новітнім конфліктом та формою глобального протистояння. Зазначається, що ситуація потребує реформування міжнародних безпекових інститутів та пошуку балансу сил [10].

У колективній монографії «Донбас і Крим: ціна повернення» з точки зору національної безпеки України проведено комплексний аналіз російсько-українського протистояння в АРК та на Донбасі, причин та наслідків тимчасових територіальних втрат України, підходів ворогуючих сторін та міжнародної спільноти щодо питання врегулювання ситуації на Донбасі. Визначаються умови реінтеграції, пріоритети та шляхи подолання наслідків війни, прогнозується подальше розгортання подій та сценарії майбутнього України в світі [11].

Спільним напрацюванням українських та польських вчених є праця «Гібридна війна Росії проти України після Революції гідності», де здійснюється комплексний аналіз причин і наслідків гібридної агресії Росії проти України у воєнно-політичній, юридичній, економічній та воєнно-політичній сферах, вперше в міжнародно-політичній літературі представлено позицію керівництва Польщі щодо новітньої російсько-української війни [12].

В цьому ж році виходить одноосібна монографія М. Дорошка «Неоголошені війни Росії проти України у XX – на початку XXI століття: причини та наслідки» [13], де подано ґрунтовний історико-політологічний аналіз передумов агресивної зовнішньої політики Росії щодо України та вказується, що неоголошене гібридне

нищення української державності велось всі роки незалежності України, з перших днів її проголошення.

За матеріалами газети «The New York Times» (2013-2018 рр.) науковцем Ю. Офіцинським у праці «Сучасна російсько-українська війна» [14] через призму зарубіжної періодики розглядаються події, що передували відкритій агресії Росії проти України, анексія Криму, російська агресія на Сході України.

Вторгненню Росії в Крим і на Донбас присвячено і інші вітчизняні видання індивідуального й колективного авторства. Як от брошура «Революція Гідності 2013–2014 рр. та агресія Росії проти України» (2015), розділ «Війна на сході України 2014–2015 рр.» у науково-популярному виданні «Поле битви – Україна. Від «володарів степу» до «кіборгів». Воєнна історія України від давнини до сьогодення» (2016), підрозділ «Збройні сили України у протистоянні російській агресії (2014–2016 рр.)» у науково-популярній «Історії українського війська» (2016), нариси «Революція гідності», «Україна революційна: 2014–2016», «Збройна агресія Росії проти України» у синтетичному виданні «25 років незалежності» (2016).

Дослідження науковців, експертів друкуються на сторінках фахових видань «Національна безпека і оборона України», «Наука і оборона», «Суспільно-політичні процеси», Вісник КНУ «Міжнародні відносини», «Актуальні проблеми міжнародних відносин», «ScienceRise: Juridical Science»; на сайтах державних та громадських організацій: як от на сайті Національного інституту стратегічних досліджень міститься Аналітична записка «Вугільна промисловість України в умовах гібридної війни»; на сайті громадської організації Центр вивчення Росії та окупованих територій подається інформація про економіку, демографію та групи впливу окупованого Донбасу; на інформаційних порталах: Всеукраїнський інформаційний портал, Кореспондент, UA Info, Finance.ua, Ліга.net, Обозреватель, Радіо Свобода, Сьогодні, Вголос, 5.ua тощо.

Серед зарубіжних авторів, які долучились до висвітлення теми гібридної війни Росії проти України, і чий дослідження були опубліковані за кордоном і частково перевидані в Україні, однією з перших з'явилась праця Ю. Фельштинського та М. Станчева «Третя світова: Битва за Україну» (2015), в якій автори вбачають початок відкритої російській агресії як крок до знищення української державності та відродження Росії як імперії, що може призвести до третьої світової війни, але та в кінцевому результаті краху російської імперії [15].

Французький історик і богослов Антуан Аржаковський в роботі «Розбрат України з Росією: стратегія виходу з піке. Погляд з Європи» головну причину протистояння вбачає у ментальних відмінностях між українцями та росіянами [16].

Нідерландський політолог і соціолог, експерт-міжнародник Марсель Ван Херпен у монографії «Війни Путіна. Чечня. Грузія. Україна. Незасвоєні уроки минулого» теж розцінює агресивну політику РФ як бажання відродити імперію та зауважує що стратегія США та ЄС по відношенню до Росії є помилковою і це матиме серйозні довготермінові наслідки для майбутнього Європи [17].

Американський дослідник Шор Марсі видає книгу «The Ukrainian Night: An Intimate History of Revolution» (2018), що базується на усній історії – розповідях активістів Майдану та учасників російсько-української війни [18].

Хіроакі Куромія (США) у праці «Зрозуміти Донбас» досліджує культуру Донбасу і вказує, що проросійські та антиукраїнські настрої на Сході України не є загрозливими без російської інтервенції. І з відходом російських військ підуть на спад [19].

Тарас Кузьо в монографії, що базується на інтерв'ю, взятими в південних та східних регіонах, зоні бойових дій «Putin's war against Ukraine. Revolution, nationalism, and Crime», розглядає гібридну війну Росії проти України як частину глобального протистояння проти Заходу, акцентує увагу на великій кількості загиблих (подає цифру більше 30 тис.) мирних жителів, військових, колаборантів, спустошення територій, військові злочини та порушення прав людини [20].

Втім, є низка робіт зарубіжних авторів, на кшталт праці британця Сакви Річарда, які містять елементи проросійського пропагандистського нарративу [21].

Висновки. Таким чином, у вітчизняній та зарубіжній історіографії проблема гібридної війни Росії проти України досліджується досить ґрунтовно, проте російсько-українське протистояння продовжується і потребує подальшого вивчення та висвітлення, а також пошуку шляхів вирішення конфлікту.

Література:

1. Hoffman Frank G. conflict in the 21st century: the rise of hybrid wars. *Potomac Institute for Policy Studies Arlington*. Virginia, December 2007. P. 17–30.
2. John J. Mccuen Hybrid Wars. March-April 2008. *Military Review*. P.107-113.

3. Wilkie Robert. Hybrid Warfare. Something Old, Not Something New. *Air & Space Power Journal*. 2009. Vol. 23. N 4. P. 13–17.
4. Магда Є. Гібридна війна. Вижити і перемогти. К.: Віват, 2015. С. 4.
5. Горбулін В. Світова гібридна війна: український фронт. К.: НІСД, 2017. С. 15–30.
6. Герасимов В. Ценность науки в предвидении. *Военно-промышленный курьер*. 2013. № 8(247).
7. Перепелиця Г. М. Україна-Росія: війна в умовах співіснування. К: Стилос, 2015. 880 с.
8. Магда Є. Гібридна війна: вижити й перемогти. К.: Віват, 2015. 304 с.
9. Головченко В. Дорошко М. Гібридна війна Росії проти України: історико-політичне дослідження. К.: Ніка-Центр, 2016. 183 с.
10. Світова гібридна війна: український фронт ред. В. Горбуліна. К.: Фоліо, 2017. 456 с.
11. Донбас і Крим: ціна повернення / за ред. В. Горбуліна. К.: НІСД, 2015. 475с.
12. Дорошко М., Балюк В. Гібридна війна Росії проти України після Революції гідності. К.: Ніка-Центр, 2018. 280 с.
13. Дорошко М. Неоголошені війни Росії проти України у ХХ-на початку ХХІ століття: причини та наслідки. К.: ДІА, 2017. 196с.
14. Офіцинський Ю. Сучасна російсько-українська війна. Ужгород: «Рік -У», 2018. 312с.
15. Фельштинський Ю., Станчев М. Третя світова: Битва за Україну. К.: Наш формат. 2015. 408 с.
16. Аржаковський А. Розбрат України з Росією: стратегія виходу з піке. Погляд з Європи. Х.: Віват, 2015. 256 с.
17. Марсель Х. Ван Херпен. Війни Путіна. Чечня. Грузія. Україна. Х.: Віват, 2015. 306 с.
18. Shore Marci. *The Ukrainian Night: An Intimate History of Revolution*. The New Haven and London: Yale University Press, 2018. 320 p.
19. Хіроакі Куромія. Зрозуміти Донбас. К.: Дух і Літера, 2016. 142 с.
20. Kuzio T. *Putin's war against Ukraine. Revolution, nationalism, and Crime*. Toronto: Published in association with the Chair of Ukrainian Studies University of Toronto, 2017. 490 p.
21. Sakwa Richard. *Frontline Ukraine: Crisis in the Borderlands*. Londonn & New York: I.B. Taurus, 2016. 320 p.

УДК: 342.7:659.3

Лях Наталія Михайлівна,*студентка 2 курсу магістерського рівня факультету романо-германських мов Національного університету "Острозька академія"*

РОСІЙСЬКІ СЕРІАЛИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

У статті проаналізовано поняття «кінодискурс», визначено основні підходи до тлумачення поняття «кінодискурс» в сучасних лінгвістичних дослідженнях. Зазначено, що поняття «кінематографічний дискурс» виникає внаслідок лінгвістичного аналізу поняття «кінотекст». У статті аналізується російський серіал «Моя прекрасна нянька». Визначено лінгвістичні одиниці, що використовуються як засіб інформаційної війни.

Ключові слова: дискурс, кінодискурс, кінотекст, серіал, інформаційна війна.

The article analyzes the concept of «cinematic discourse», defines the main approaches to the interpretation of the concept of «cinematic discourse» in modern linguistic research. It is noted that the concept of «cinematic discourse» arises as a result of the linguistic analysis of the concept of «cinematic text». The article analyzes the Russian TV series «My Beautiful Nanny». Linguistic units used as a means of information warfare are defined.

Keywords: discourse, film discourse, film text, series, information war.

Постановка наукової проблеми та її значення. Кінохудожні твори різного жанру все частіше перебувають у центрі лінгвістичних досліджень, оскільки кінодискурс має багатий арсенал мовних і позамовних засобів відображення дійсності та передачі широкого спектру людських почуттів. Проте низка питань, пов'язаних із розумінням кінематографічного дискурсу, залишається невирішеною. Іншою проблемою є термінологічна невизначеність поняття «кінодискурс», яке стало предметом останніх лінгвістичних досліджень.

Мета статті – проаналізувати лінгвістичні підходи до розуміння та аналізу кінодискурсу, визначити лексичні одиниці в зазначеному серіалі та відстежити мовні інструменти використовуються, які використовуються для інформаційної війни. Мета передбачає виконання таких **завдань**: визначити поняття кінодискурсу, дослідити лінгвістичні інструменти інформаційної війни.

Аналіз досліджень цієї проблеми. У сучасному світі кіно є основним рушієм нових тенденцій, що робить його унікальним соціокультурним феноменом, який привертає увагу багатьох науковців. Кінодискурс поєднує низку вербальних, невербальних і паравербальних аспектів. Хоча основою фільму завжди є сценарій, тобто кінотекст, а його реалізація можлива лише за допомогою аудіовізуальних компонентів.

Поняття «кінодискурс» народилося в результаті лінгвістичного аналізу поняття «кінотекст», як різновиду креольського тексту, в якому вербальні та невербальні компоненти утворюють нерозривне ціле. Г. Слишкін та М. Єфремова трактують текст фільму як зв'язне, всебічне та закінчене повідомлення, виражене за допомогою вербальних і невербальних знаків, які організовані відповідно до авторської ідеї за допомогою кінематографічних кодів, які закріплені на матеріальній носії і призначені для відтворення на відео- та аудіовізуального сприйняття публікою [11].

Іншою точкою зору є розуміння фільму як тексту, тобто як спорідненого семіотичного простору [5]. Специфіка текстової природи фільму визначається поєднанням загальнотекстових ознак і специфічних ознак, властивих лише кінотексту.

На думку Т. Ван Дейка, дискурс є складним явищем, що має багато рівнів і структур, кожна з яких має власні категорії та елементи, які можна комбінувати незліченною кількістю способів. Дещо інакше тлумачить мовлення британський лінгвіст П. Метьюз: «мовлення – це будь-яка пов'язана послідовність речень, усних чи письмових» [4].

Лінгвіст Н. Ф. Алефіренко розуміє під дискурсом формування подієвого характеру в поєднанні з прагматичними, соціокультурними, психологічними, паралінгвістичними та іншими факторами. Також Н. Ф. Алефіренко розглядає дискурс як особливу форму існування мови, спосіб вираження ментальність людей [1].

Є. А. Огнева також пов'язує дискурс і культуру, розглядаючи дискурс у вигляді складної матричної соціомоделі, дослідження якої

знаходиться на стику трьох наукових галузей: лінгвокультурології, лінгвокогнітивістики та соціолінгвістики [10].

Проаналізувавши численні визначення, наведені науковцями, варто звернути увагу на те, що більшість дослідників пов'язують мовлення з соціокультурними факторами. Насправді мова і культура взаємопов'язані, і дискурс краще відображає культурні реалії мови, які змінюються відповідно до історичного часу, географічного та соціального положення мовних індивідів, а також їх гендерних і вікових аспектів.

А оскільки, на думку деяких мовознавців, дискурс – це спілкування за допомогою текстів, а здатність до спілкування й породження текстів, специфіка яких залежить від національно-мовної картини світу, є основною рисою мовної особистості, тоді поняття мовної особистості, культури та дискурсу не залишають місця для сумнівів [10].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування дослідження. Для дослідження було обрано російський серіал, а саме «Моя прекрасная няня».

Моя прекрасна нянька – комедійний сімейний телесеріал виробництва Амедіа та Sony Pictures. Заснований на сценарії американського ситкому «Няня» з Френ Дрешер. Дія серіалу відбувається в Москві. Сюжет розвивається навколо Вікторії Пругковської – енергійної й екстравагантної дівчини українського походження. Віка потрапляє до дому Максима Шаталіна – відомого продюсера, вдівця та батька трьох дітей.

Здійснивши мовний аналіз серіалу «Моя прекрасна нянька», було виявлено, що автори серіалу робили все можливе аби викликати зневажливі насмішки щодо українського походження головної героїні.

Наприклад:

А що такое? Большое дело сообразить, шо покушать [17]. Вікторія постійно вимовляла «шо». Для російської мови невластиво говорити «шо», бо вони кажуть «что».

Ще один яскравий приклад:

Да, да. Вчера так жаловалась на Филю. Даже не знала, шо ей посоветовать. А ты шо, как [17]? Таким чином у серіалі висвітлювалися помилки Вікторії, над якими впродовж серіалу інші герої насміхалися.

У серіалі дуже часто показувалось, що Вікторія не рівня московській еліті. Наприклад:

У серії, де головна героїня повинна організувати вечірку у домі Шаталіна. І всі довкола розуміють, що Вікторія з Маріуполя не зможе влитися у коло московської еліти.

М. – Скажи, Константин Николаевич, а ты можешь представить себе Викторию посреди московского бомонда?

Н. – Нет, но очень хочу это увидеть [17].

І з початку з неї всі насміхалися. Їм не подобалось, що вона хоче влаштувати, бо в світських колах таке неприйнятно.

Ж. – Аня Чубакс должна прийти в гости с солеными огурцами?

В. – А шо такого? Вот мы сколько подготовили: безалкогольное пиво, чипсы, «гопки-пляски», цыганка-гадалка.

Ж. – Вы опозоритесь на всю Москву [17].

Потім Максим та Костянтин намагаються викинути з Вікторії її провінційність. Вони виокремлюють усі її провінційні недоліки, які необхідно усунути.

К. – Ее одежда.

М. – Ее прическа.

К. – Ее произношение.

М. – Ее походка.

К. – Ее макияж.

М. – Ее манера смеяться.

В. – Слушайте, ну ничего себе список.

К. – Да, проще покончить с коррупцией [17].

Вони вчать її вимовляти букву «г» замість «г».

К. – не «г», а «г», твердее «г, гуси, гуси, га- га- га.

В. – И потом, все равно на нашей тусовке жареного гуся не будет.

М. – На вечеринке Вика, «тусовка» – это жаргон [17].

Вони також навчають Віку казати «что» замість «шо».

В. – Шо?

К. – Не «шо», а «что» [17].

На жаль, таку показову меншовартість можна спостерігати протягом усього серіалу.

Та не дивлячись на це, треба зазначити, що українське походження Вікторії у серіалі зроблене не просто так. По-перше, це об'єднувало Маріуполь з росією. І насправді багато українців тоді вважали Маріуполь російським містом. Тепер, на тлі вторгнення росії в Україну можна зрозуміти з якою метою це робилося.

Вікторія взагалі дуже часто згадувала українські міста в такому контексті, ніби це не деь закордоном, а що це ніби частина росії. Наприклад:

В. – Вы же забыли летающие тарелки. Бросаешь, ловишь. Хит одесских пляжей [18].

Ще одним яскравим прикладом може слугувати сцена, де Вікторія зустріла дуже схожу на неї дівчину, тільки та з Харкова.

В. – Слушай, и как тебе квартирка? Думала ли я, шо когда я приеду из Мариуполя?

Д. – Как я тебя понимаю. А я даже не думала, шо когда я приеду из Харькова [18].

По-друге Вікторія весь час згадує про Маріуполь і виставляє його в не найкращому світлі. Його описують як якесь відстале, старе, негарне місто з бандитами. Також всі її родичі з Маріуполя дивні й трохи дурні.

Наприклад момент, коли Вікторія порівнює лікарню в Москві з готелем у Маріуполі:

В. – «Интурист» в Мариуполе, ни одной вешалки для моих нарядов.

К. – Зато постель меняют каждый день и не звонят ночью [19].

Ще одним прикладом є момент, коли Вікторія зустрічає бандита з Маріуполя.

В. – А я Вика, очень приятно.

Л. – Слышишь, а я тебя знаю? Откуда мне твое лицо знакомо, ты сама откуда будешь?

В. – Да из Мариуполя.

Л. – Да ты шо, из Мариуполя? Я тоже из Мариуполя.

Л. – А ты говоришь как местная.

В. – Потому шо я уже 10 лет москвичка и общаюсь в элитных кругах [20].

Яскравим прикладом може слугувати сцена з чоловіком, який каже, що завжди мріяв ніколи не побачити Маріуполь.

Ч. – Простите девушки, кто из вас заказывал загорелого молдаванина?

Ж. – Я.

Ч. – Нет, нет, это был ангельский голос с мариупольским акцентом.

В. – А вы что, из Мариуполя?

Ч. – Ооо, это город моей мечты, я всегда мечтал его никогда не увидеть [21].

Доволі часто Вікторії на шляху траплялись її однокласники, які теж переїхали у Москву за кращим жаттям. Наприклад сцена

у поліклініці, де Віка зустрічає однокласницю, яка нічого в цьому не пам'ятає, але тепер вона працює в поліклініці.

В. – Нинка Звягина, ты шо ли?

Н. – Прутковская, ойноклассница, шо делается?

В. – Значит ты тоже, из Мариуполя в Москву, молодец.

В. – Как тебя в поликлинику занесло, я сколько тебя помню, ты никак не могла разобраться с какой стороны сердце.

Н. – Да я и сейчас не разбираюсь, Вііка [21].

Отже, кінотекст – це складний полікодований медіатекст, який існує у формі фільму, поєднує загальні та специфічні текстові ознаки, є закінченим твором автора, розрахований на глядача.

Проаналізувавши російський серіал, можна зробити висновок, що у даному серіалі немає жодного адекватного українця. Простих, справжніх, інтелігентних людей, які живуть в Україні. Усі жарти будуються на бандитизмі, тупості чи акценті. Усе це робилося для того, аби привити українцям почуття меншовартості. А під час вторгнення в Україні це б мало допомогти росіянам легко окупувати територію, про які так часто вони згадують у серіалі.

Література:

1. Алефіренко Н. Ф. Лінгвокультурологія: ціннісно-смысловий простір мови. Москва, 2010. 224 с.
2. Белова А. Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці. Київ, 2002. 76 с.
3. Венгрєнівська М. А. Творча майстерня перекладача: збірка теоретичних розвідок. Київ, 2001. 92 с.
4. Дейк Т. Ван. Дискурс та влада. Репрезентація домінування в мові та комунікації. Москва, 2015. 337 с.
5. Єфімов Л. П. Стилїстика англійської мови і дискурсивний аналіз. Москва, 2004. 240 с.
6. Зорівчак Р. П. Болїти болем слова нашого: поради мовознавця. Тернопіль, 2008. 176 с.
7. Ковалів І. Ю. Літературознавча інцеклопедія. Київ, 2007. 481 с.
8. Лаврінєнко І. Н. Стратегії та тактики комунікативних ролей у сучасному англомовному кінодискурсі. Харків, 2011. 260 с.
9. Лотман Ю. М., Цїв'ян Ю. Г. Дїалог з екраном. Таллінн, 1994. 215 с.
10. Огнева Є. А. Комунікативні стратегії дискурсу телесеріалу «Pride and prejudice». Москва, 2017. С. 681–688.
11. Слишкін Г. Г., Єфремов М. А. Кїнотекст. Досвід лінгвокультурологічного аналізу. Москва, 2004. 153 с.

12. Bordwell, D. *Making Meaning: Inference and Rhetoric in the interpretation of Cinema*. Cambridge. Cambridge: Harvard University Press, 1989. 352 p.

13. Chatman S. *Story and Discourse. Narrative Structure in Fiction and Film*. London: Cornell University Press, 1980. 277 p.

14. Kozloff, S. *Overhearing Film Dialogue* California Press. Los Angeles: University of California Press, 2000. 332 p.

15. Vassiliou, A. *Analysing Film Content: A Text-Based Approach*. Surrey: University of Surrey, 2006. 195 p.

II. Інтернет-джерела

<https://rezka.ag/series/comedy/14395-moya-prekrasnaya-nyanya-2004.html#:~:hl10-s:1-e:6> (Дата звернення 16.11.2022)

<https://rezka.ag/series/comedy/14395-moya-prekrasnaya-nyanya-2004.html#:~:hl10-s:1-e:11> (Дата звернення 16.11.2022)

<https://rezka.ag/series/comedy/14395-moya-prekrasnaya-nyanya-2004.html#:~:hl10-s:1-e:19> (Дата звернення 16.11.2022)

<https://rezka.ag/series/comedy/14395-moya-prekrasnaya-nyanya-2004.html#:~:hl10-s:1-e:22> (Дата звернення 16.11.2022)

<https://rezka.ag/series/comedy/14395-moya-prekrasnaya-nyanya-2004.html#:~:hl10-s:1-e:2> (Дата звернення 16.11.2022)

УДК: 811.133.1'373

Максимчук Тетяна Миколаївна,

студентка 1 курсу магістерського рівня факультету романо-германських мов Національного університету „Острозька академія”

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ- ЗООНІМІВ НА ПРИКЛАДІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВ

Статтю присвячено аналізу та функціонуванню фразеологізмів з компонентом зоонімом у французькій та англійській мовах. Розглянуто джерела походження фразеологізмів, їх семантику та функції.

Ключові слова: зоонім, фразеологічна одиниця, анімалістичний компонент.

The article is devoted to the analysis and functioning of phraseological units with a zoonym component in French and English. The sources of the origin of phraseological units, their semantics and functions are considered.

Keywords: zoonym, phraseological unit, animalistic component.

Фразеологізми з компонентом-зоонімом, тобто найменуванням тварини, поширені у багатьох культурах. Це обумовлено тим, що відносини «людина – тваринний світ» сформувалися під впливом культурних, історичних, соціальних та географічних факторів. У цих відносинах закодовані етнокультурні особливості формування мови. Зооніми містять високе конотативне значення та емоційно-оцінну інформацію. Все це, безумовно, становить актуальність дослідження.

Мета роботи – проаналізувати функціонування фразеологізмів з компонентом-зоонімом у французькій та англійській мовах.

Об’єктом дослідження є фразеологізми, які містять зоонім – назву тварини чи птаха. Завданням статті є визначити особливості функціонування фразеологізмів з компонентом-зоонімом.

Практичне значення дослідження роботи полягає в тому, що після дослідження отримані результати та зроблені висновки можна використовувати при написанні науково-дослідних робіт, теми яких пов'язані з фразеологією та її використанням.

Фразеологізми виникли разом з виникненням мови. Тим не менш, фразеологія пройшла довгий шлях до її відокремлення у самостійну лінгвістичну науку. Як автономна дисципліна, фразеологія виникла у 40- 50 х роках ХХ століття. Неабиякий внесок у розвиток науки зробили: Г. Удовиченко, М. Жовтобрюх, В. Русанівський, Д. Баранник А. Потебня, Ф. Фортунатова, А. Шахматова, а також І. Срезневський. Першим теоретиком французької фразеології став Шарль Балі. У праці «*Traité de Stylistique française*» дослідник вперше теоретично обґрунтував основи дисципліни й класифікував сталі словосполучення [1]. Згодом науковець Марузо писав, що «мова складається як зі слів, так і з формул» [2].

За академічним тлумачним словником української мови подаються наступні визначення поняття фразеологія :

1) сукупність зворотів і висловів, фразеологізмів, властивих тій чи іншій мові;

2) розділ мовознавства, що вивчає усталені звороти [3].

Предметом вивчення фразеології є дослідження природи фразеологізмів та їх особливостей в аспекті як діахронії, так і синхронії.

Термін зоонім з'явився в мовознавстві у 60-х рр. ХХ ст. Оскільки він функціонує в лінгвістиці порівняно недавно, то загальноприйнятого визначення поки не має. За дослідженням Миронюка, зоонім – це будь-яке найменування тварини [5]. Термін також трактують як «систему утворень реально існуючих тварин, що сформувалася у різних етносів і реалізується в традиційному мисленні носіїв мови [4, с. 257].

Фразеологізми французької та англійської мови мають різноманітні джерела походження. Фразеологічні одиниці зазвичай виникали на основі спостережень за явищами природи, рослинним і тваринним світом. Наприклад, у французькій «*appeler un chat un chat*» – називати речі своїми іменами; «*doux comme un agneau*» – смиренний, як ягня. Багато з фразеологізмів були введені в мову письменниками: «*faire la mouche du coche* (Жан де Лафонтен «Муха і кучер», байка 9), що означає перебільшувати, або даремно метушитися»; «*mais où sont les neiges d'antan?* (Франсуа Війон «Балада про пань минулих днів»), що означає минулого не повернути. В англійській мові теж є безліч фразеологізмів-складників літературних художніх творів: *the world*

is tu oyster – ти володар своєї долі (Вільям Шекспір “Віндзорські насмішниці”). Досить багато фразеологізмів мають міфологічне або біблійне джерело походження. У такому разі до фразеологізмів можна знайти еквіваленти, оскільки одиниці мають єдине джерело походження. Наприклад, «*jeter de perles devant les pourceaux*» – кидати бісер перед свинями; «*bouc émissaire*» – цап відбувайло; «*porter sa croix*» – нести свій хрест; «*talon d’Achille*» – Ахіллесова п’ята; «*le travail de Sisyphe*» – Сізіфова праця; *wolf in sheep’s clothing* – вовк в овечій шкурі, *lamb to the slaughter* – як ягня на заклання [6, с. 11-12].

Внутрішній зміст фразеологізмів відображає різноманітні сторони життя людей: розсудливу або дурну поведінку, успіх чи невдачу, і так само відносини між людьми: їх життєві враження і почуття: схвалення, несхвалення, дружелюбність, ворожість, сварки, примирення, суперництво, підступність, осуд, покарання [7]. У більшості фразеологізмів з компонентом-зоонімом зустрічається тип метафоричного перенесення, при якому використовуються назви тварин для опису характеристики людини, позначення тих чи інших його якостей, рис зовнішності, характеру, розумових здібностей.

Найчисленнішою групою є фразеологічні одиниці на позначення характеристик людини. Деякі образи типові як для французької, так і для англійської мови. Наприклад, впертість асоціюється з віслюком (*фр. têtu comme un âne*, *англ. stubborn as a mule – впертий як осел*) хитрість з лисицею (*фр. fin [vieux] renard*, *англ.(as) cunning as a fox – хитрий як лисиця*), балакучість з сорокою (*фр. bavard comme une pie*, *англ. a magpie – балакуча як сорока*). Проте, чимало образів є характерними лише для французької мови (*фр. gai [joyeux] comme un pinson – веселий, безтурботний; ignorant comme une carpe – невіглас*).

У представлених прикладах бачимо, що лінь у французькій мові співвідноситься із зоонімом «ящірка», легковажність порівнюється з образом метелика, а занудність зі совою. Така асоціативність становить національну особливість французької мови. (*фр. paresseux comme un lézard – лінива людина, léger comme un papillon – легковажна людина; triste [morose] comme un hibou – нудний (про людину)*).

В англійській же мові лінь асоціюється з образом ведмедя (*англ. (as) lazy as a bear – лінива людина*). Разом з тим ідіоми на позначення нудної людини не містять в собі компонента-зооніма в англійській мові (*be (as) boring as beans*).

Наступна група французьких фразеологізмів характеризує явну, гадану або ж не завжди очевидну небезпеку для інших, підступну чи

таємничу людину (*фр. fin [vieux] renard – хитрий як лисиця; le loup dans la bergerie – вовк в овечій (у баранячій) шкурі (кожушині).*

Еквівалентні фразеологічні одиниці є й в англійській мові (*англ. a wolf in sheep's clothing – вовк в овечій (у баранячій) шкурі (кожушині); англ. (as) cunning as a fox – хитрий як лисиця*). Такі фразеологізми мають однакове метафоричне вживання анімалістичного компонента в обох порівнюваних мовах.

Найбільш частотними фразеологізмами, що характеризують ворожі відносини людей, є ті, які побудовані на порівнянні взаємин кішки і собаки (*фр. vivre comme chien et chat – жити як кішка з собакою; être chien avec qn – погано лагодити з кимось, бути жадібним; jouer au chat perché – гратися в ката й мишки; se regarder en chiens de faïence – злісно дивитися один на одного; англ. fight like cat and dog – жити як кішка з собакою; meaner than a junkyard dog – буркотлива людина*).

Фразеологічний склад французької та англійської мови структурно і семантично дуже різноманітний. Проте вчені знаходять все нові точки дотику такого мовного матеріалу, що дозволяє спостерігати і аналізувати фразеологізми в різних аспектах.

Отже, зоонім у складі фразеологізму може виконувати різні функції, зокрема характеризувати різні аспекти життя людини. З допомогою метафоричного перенесення особливостей поведінки тварини на людину, фразеологізми з компонентом-зоонімом характеризують типові негативні та позитивні риси людини, досвід, статус, поведінку, взаємостосунки інші.

Література:

1. Bally, Ch. 1951. *Stylistique de la langue française*. Genève, Georg & Cie.
2. Marouzeau, J. 1964. *Précis de stylistique française*.
3. Академічний тлумачний словник української мови. Онлайн версія академічного тлумачного «Словника української мови» в 11 томах (1970–1980).
4. Кузнецов 1971: Кузнецов А. М. О применении метода компонентного анализа в лексике. *Синхронносопоставительный анализ языков различных систем*. М. : Наука, 1971. С. 257– 269.
5. Миронюк Л. Ф. Семантическая типология славянских зооморфических глаголов. Днепропетровск, 1987. 80 с.
6. Назарян А. Г. Образные сравнения французского языка. Фразеологизмы. М.: Наука, 1965. 200 с.
7. Прокольева С. М. Механізми створення фразеологічної образності. М., 1996. 260 с.

УДК: 811.111'373

Пилипчук Софія Анатоліївна,

студентка 4 курсу факультету романо-германських мов Національного університету «Острозька академія»

THE PHRASE-SEMANTIC FIELD “HUMAN’S CHARACTER” IN ENGLISH: PHRASE-SEMANTIC GROUPS “TEMPERAMENT” AND “VOLITIONAL QUALITY”

The article considers the theoretical foundations and practical application of phraseological units and their features that form the phrase-semantic field “human’s character” in the English language in the context of their lexical meaning. The article studies the idioms in the phrase-semantic groups “temperament” and “volitional quality”. The article investigates and analyzes current problems of modern phraseology and considers the typology of phraseological units and basic approaches.

Keywords: *the phrase-semantic field, the phraseological picture of the world, the linguistic picture of the world, the lexical unit, the phraseological unit.*

У статті розглядаються теоретичні основи та практичне застосування фразеологічних одиниць та їх ознак, що утворюють фразео-семантичне поле «характер людини» в англійській мові в контексті їх лексичного значення. У статті досліджено фразеологізми у фразео-семантичних групах «темперамент» і «вольові якості». У статті досліджуються та аналізуються актуальні проблеми сучасної фразеології, розглядається типологія фразеологічних одиниць та основні підходи.

Ключові слова: *фразеосемантичне поле, фразеологічна картина світу, мовна картина світу, лексична одиниця, фразеологічна одиниця.*

Statement of the problem in a general form. Many problems arise in modern linguistics during theoretical research on phraseology.

Especially, the study of phraseology and its nature as a unit of phraseology, the functioning of phraseology in speech, the definition of methods of linguistic theoretical and practical research, etc. Idioms are an important part of any nation's culture in general and the nation's language in particular. Idioms were created by folks themselves and, thus, they depict ethnic ideas on the environment, everyday routine, people's characters, and so on. Moreover, idioms provide a verbal embodiment of various cultural concepts, both universal and ethnic.

Analysis of recent research and publications. Scientists and researchers of phraseology in various national languages have contributed to the development of the theory of phraseology. Among them are outstanding scientists of the 19th and the first half of the 20th centuries: Sh. Balli, Ye. Polivanov, N. Amosova, V. Arkhanhelskyi, V. Vynohradov, V. Zhukov, O. Kunin, V. Teliia and others; many modern Ukrainian authors who researched the peculiarities of phraseology to indicate the character and emotional state of a person: L. Bulakhovskiy, I. Bilodid, H. Udovychenko, M. Zhovtobriukh, V. Rusanivskiy, D. Barannyk, N. Moskalenko.

Many English idioms denote human character and emotions. They stipulate the communicative activity of a personality, are present in all spheres of human life and are reflected in all language levels. That is why this topic is relevant and requires further research.

The **aim of the article** is to investigate the peculiarities of phraseological units used to denote the character of a person in the English language; investigate the phrase-semantic groups "temperament" and "volitional quality" within the phrase-semantic field "human's character" in the sphere of phraseology.

The **objectives** of the article are to investigate the phrase-semantic field "human's character" and to do research on idioms and their lexical meaning within the phrase-semantic groups "temperament" and "volitional quality".

Presenting the main material. The phraseological units of the modern English language are connected with the national and cultural history of the people and were formed thanks to national myths, beliefs, and rituals that left behind customs and traditions of a national nature. It is customary to distinguish the linguistic picture of the world from the conceptual, or cognitive, model of the world, which is the basis of linguistic embodiment, the verbal conceptualization of the totality of human knowledge about the world [6, p. 35].

Lexical units obtain their complete and comprehensive description in their semantic field, which can be described as a part of the lexicon that consists of words connected by the context (for instance, the semantic fields of colour, time, etc.).

The usage of the field theory benefits not only in a thorough study of the phraseological units' semantic structure but in the analysis of their systematic relations. The basis for constructing a phrase-semantic field is the meaning of the linguistic unit whereas there are specific linguistic units that have certain relations with each other.

The usage of the field theory benefits not only in detailed learning of the semantic structure of phraseological units but also in studying their systematic relations. The phrase semantic group means a collection of phraseological units united by a common idea [4].

The word "character" usually means peculiarities that distinguish one personality from another [1]. According to Demskyi, the character is a psychic phenomenon, an unreal formation, which exists in a system of congenital and acquired traits manifested in a person's behaviour. The human's character as a system is: 1) spatial, 2) dynamic, 3) static, 4) temporal, 5) intensive, 6) active /passive, 7) measurable, 8) controllable, 9) gender-denoted [4].

The phraseological group «Temperament» has its characteristics. The opinion of the interlocutor can be determined by the phraseological units used to indicate the temperament of a person. We selected phraseological units with negative and positive colouring to indicate temperament.

Temperament is the main emotional part of a person's character. Scientists L.Matsko and M.Pryshchak consider it the strongest characteristic of a personality, which practically does not change throughout life and is implemented in all spheres of human existence. While investigating the group "Temperament" we have identified phraseological units with negative and positive colouring.

Well, we have analyzed phraseological units in the phrase-semantic group "Temperament" and they can have positive colouring, negative colouring, or without any connotation, neutral, while their colouring depends on the context.

Phraseological units with negative colouring include: *hard as nail / hard nut to crash / as cold as ice* – a person without any emotions, *chatty Cathy / big mouse / long tongue* – a talkative person, *cry baby / melting mood / wailing and gnashing of teeth* – to cry, *doubting Thomas* – a person who is sceptical and refuses to believe something without proof, *ill nature / have a grudge against someone / hit the roof* – be angry, *low spirits /*

cold feet / gloomy outlook – a person without any hopes, *one flew over the cuckoo's nest / basket case* – behave crazy, *Othello and Desdemona / blind jealousy / jaundiced eye* – be jealous, *sad heart / broken heart / long face* – be sad [7, 8, 9].

The following phraseological units can be considered a positive characteristic of a person's temperament: *barrel of Diogenes / natural modesty / modesty*; *keep one's head / keep calm*; *pinpoint accuracy / drive the centre*; *thorn in the flesh / surge of annoyance / wet blanket*; *oddball / fish / bird or a weirdo (informal) / crank* [7, 8, 9].

Some phraseological units are difficult to attribute to positive or negative characteristics because they can be used in both cases, and then the colouring of their lexical meaning is determined from the context of the statement. For example, *silence of the lambs* – a silent person; *snail's pace / apply the brake / back pedal* – a slow person, *clipping face / do something at the drop of a hat* – a fast person. The same phraseological unit can be used in two different sentences and have different lexical content.

Volitional quality is a set of mental peculiarities that reflect the achieved level of conscious self-regulation. These are relatively stable, independent of a situation, and persistent mental formations [1].

We have divided the phraseological units of this group into 8 subgroups. They are:

“Independence”: *to take it on the chin / put (one's) own foot down / do (one's) own thing*. These phraseological units are characterized by the presence of the components “self”, “own”, «oneself», which are at their core [7, 8, 9].

“Volitional passivity”: *lead one (around) by the nose / take a back-seat / jump through hoops / to go with the flow; dance after / to smb's pipe*. This phraseological subgroup includes phraseological units that describe the lack of independence in a person's beliefs and actions [7, 8, 9].

“Determination”: *take the bull by the horns / go (can) bet your life / cut the Gordian knot / have an edge on / take the plunge*. Phraseologisms that are included in the subgroup «Determination» describe the active activity of a person and his specific actions (usually in difficult situations) [7, 8, 9].

“Indecisiveness”: *hang fire / drop (thing) in (one's) lap*. The phraseological subgroup «Indecisiveness» includes phraseological units, the basis of which are partly images related to military activities, where such a trait as determination is especially valued [7, 8, 9].

“Persistence” describes a person’s efforts to progress in the performance of some work, the desire to complete what has been started: *Herculean efforts / eager beaver / full blast / brave effort* [7, 8, 9].

“Stubbornness” make up phraseological units containing zoonyms – symbols of stubbornness: *(as) obstinate / stubborn as a mule / difficult horse*; as well as phraseological units without such lexemes: *thick skull / dogged persistence / firm chin* [7, 8, 9].

“Endurance”: *bite one’s lip / to keep one’s hair on / to keep a grip on oneself / keep (one’s) cool / grin and bear it / keep one’s head / keep calm; Olympian calmness / apparent calm* [7, 8, 9].

“Impatience”: *play the wild / blow a fuse / get (one’s) dander up / lose (one’s) cool / have a cow / lose one’s head / lose self-control / powder keg; common scord / bag of cats / querulous person* [7, 8, 9].

Conclusions. Current problems of modern phraseology were considered and it was found that due to a misunderstanding of the stylistic colouring of phraseological units, a misunderstanding of the interlocutor and his thoughts arises. That is why the structural features of phraseological units to denote human character traits were investigated. While researching the structure of the phrase-semantic field “human’s character” the largest number of idioms, we have found, belong to the group “Temperament”. The phraseological units can have positive, negative and neutral connotations. The last one can be identified in the context of speech. There is a wide range of idioms that can present the person’s character and can the speech more advanced. We can conclude that the emotional systems of different peoples and cultures are alike: negativity, prevailing in their lexicon, is inferior to positivity in usage and syntagmatic combination.

The perspective of further research on the given topic is connected with the further research of phraseological units of individual phraseological groups of the phraseological field «human character» (emotions and feelings, intelligence) and the investigation of their lexical and stylistic meanings.

References:

1. Академічний тлумачний словник української мови: в 11 томах. 1979. Т. 10. URL: <http://sum.in.ua/s/frazeologhizm> (дата звернення 18.11.2022).
2. Береза Т. Практичний англо-український словник фразеологічних синонімів / авт.-уклад.: Береза Т. А., Коцюк Л. М., Кулинський О. С. Львів: БаК, 2011. 400 с.
3. Береза Т. Сучасний англо-український словник живої мови. Львів: Априорі, 2012. 400 с.

4. Демський М. Г. Системні зв'язки у сфері фраземіки. *Мовознавство*. 1991. № 2. С. 36–43.
5. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. 2-ге вид, виправлене і доповнене. Київ: Видавничий центр «Академія», 2006. 464 с.
6. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови. Харків: Основа, 1993. 256 с.
7. 38 Idioms Describing Character and Personality. 2021. URL: <https://www.englishlessonviaskype.com/idioms-describing-character-and-personality/> (дата звернення 18.11.2022).
8. Harry Collis. 101 American English Idioms and Proverbs. Lincolnwood (Chicago), 1987. 111 с.
9. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. London, 1974. 639 с.

УДК: 811.111:324

Ткачук Аліна Олександрівна,
студентка 2 курсу магістерського рівня факультету романо-германських мов Національного університету «Острозька академія»

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ (НА ОСНОВІ ПРОМОВ ДЖОРДЖА БУША ТА БАРАКА ОБАМИ)

У статті досліджено лексико-стилістичні особливості політичного дискурсу на матеріалі промов англомовних президентів Сполучених Штатів. З'ясовано поняття дискурс, його зв'язок з політикою та складові елементи політичних промов. На основі аналізу промов Барака Обами та Джорджа Буша визначено лексичні та стилістичні особливості промов.

Ключові слова: лексико-стилістичні особливості, політична промова.

The article investigates lexical and stylistic features of political discourse on the material of speeches of English-speaking presidents of the United States. The concept of discourse, its connection with politics and constituent elements of political speeches are clarified. Based on the analysis of the speeches of Barack Obama and George W. Bush, the lexical and stylistic features of the speeches are determined.

Keywords: lexical and stylistic features, political speech.

Постановка проблеми. У наш час більш очевидними стають тенденції до політизації суспільства, викликані підвищенням рівня зацікавленості та активної участі населення у політичному житті держави. Більш того, поява різноманітних політичних технологій (чорний піар, лобіювання та ін.) мають за мету досягнення власних політичних цілей шляхом залучення населення на свій бік. Вищезазначені тенденції вказують на збільшення ролі політичної комунікації як сфери багаторівневого спілкування між представниками владних структур та населенням. Дослідження способів впливу на

аудиторію або переконання співрозмовника шляхом вивчення політичного дискурсу, а саме лексичних та стилістичних особливостей промов англословних політиків, зумовлює актуальність роботи.

Мета статті – дослідження основних компонентів політичної промови та аналіз лексико-стилістичних особливостей політичного дискурсу на основі промов Джорджа Буша та Барака Обами.

Об'єкт дослідження – політичні промови Джорджа Буша та Барака Обами.

Основними завданнями статті є виявлення та аналіз елементів промови та лексичних та стилістичних особливостей у політичних промовах Барака Обами та Джорджа Буша.

Виклад основного матеріалу. Політична промова є невід'ємною складовою сфери політичної комунікації, яка найчастіше використовується політиками та державними діячами в ході політичної комунікації, оскільки особливості політичних промов дають можливість широко застосовувати їх як інформаційний так й агітаційний аспект комунікації.

Незважаючи на існування певних канонів риторики щодо побудови та виголошення політичних промов, кожна з них характеризується притаманними лише їй стилістичними особливостями на зразок частого використання мовно-художніх засобів під час публічного виступу оратора. Промови Джорджа Буша та Барака Обами є зразками політичних промов, у яких вдало є комбінація ключових вимог риторики та стилістики.

Будь-яка політична промова складається з наступних частин: звертання чи звернення, преамбула чи вступна частина, основна частина, висновки. Звернення – це аргумент від особистості промовця. Призначення цієї частини виступу дуже важливе. Наприклад: *Chief Justice Rehnquist, President Carter, President Bush, President Clinton, distinguished guests and my fellow citizens* [7]. Звертання ідентифікує аудиторію, до якої звертається політик. Наприклад, якщо коло слухачів вузьке, то оратор використовує такі звертання як „*Шановні колеги*” (*Dear Colleagues*) [4] чи звернення на ім'я до особи, якій адресується промова. У випадку коли промова адресується ширшим суспільним колам або ж усьому народові, вибір звертань є іншим. Наприклад, у своїй промові-зверненні до народу США *Space Shuttle “Columbia”* [7], президент Джордж Буш використовує звертання *My fellow Americans* [5]. Президент Барак Обама використовує у своїх промовах звертання *My fellow citizens* [3]. Звертання також функціонує як прийом здобування прихильності аудиторії, оскільки певним

чином ідентифікуючи аудиторію, промовець визнає і свою приналежність до неї.

У вступній частині зазначається мета і тема виступу, формулюється теза, висвітлюються основні точки зору оратора. В основній частині політичної промови оратор наводить докази, аргументи та приклади на підтвердження висунутої теми, розкриває тему. У висновках оратор коротко підсумовує основні моменти власної промови, ще раз акцентуючи на них увагу аудиторії, повторює найсильніші аргументи, закріплюючи необхідний емоційний стан слухачів. Залежно від мети промови оратора, висновки поділяються на підсумовуючі, топологізуючі та апелюючі. Характерною особливістю політичних промов є наявність заклику, який зазвичай містить ряд дій чи порад, які, на думку промовця, повинні бути втіленими в житті. Політичні промови часто завершуються коротким влучним реченням з потужним емотивним наповненням. Особливим прийомом вдалої промови є фінальна прощальна репліка на кшталт *May God bless the grieving families, and may God continue to bless America* [7], *God bless you all, and God bless America, May God bless you, and may he watch over the United States of America* [5], *God bless you. And God bless the United States of America* [3].

Досконалість та ефективність політичної промови визначається багатством та різноманіттям художніх мовних засобів, які виконують естетичну та аргументуючу функцію [1]. Проаналізуємо мовні лексичні та стилістичні засоби, наявні у текстах політичних промов американського президентів Джорджа Буша та Барака Обами.

Основу лексики політичних промов складають слова, що належать до словникового запасу англійської мови (тобто слова індоєвропейського та германського походження). Відповідно до ступеня асиміляції, запозичення, що використовуються в текстах політичних промов, є повністю асимільованими, адже вони повністю відповідають фонетичним, граматичним та графічним стандартам англійської мови і не здаються іноземними за походженням. Варто зауважити, що у текстах політичних промов не зустрічаються варваризми – не асимільовані запозичення.

У промовах переважають лексичні одиниці, утворені афіксацією: суфіксацією (*beginning, liberator, accomplishment* [6], *mindful, cooperation, faithful* [3]) та префіксацією (*unfolding, insignificant* [4], *indifference, unwisely* [7]), складанням основ (*slave-holding, everlasting, short-cuts, risk-takers*,). В текстах своїх політичних промов політики

не вживають аббревіатури та скорочення задля того, щоб цей текст був зрозумілий кожному.

Оратори вживають лексику в своїх промовах переважно в прямому значенні. У промові Барака Обами присутні наступні фрази: *The state of our economy* [4] – стан нашої економіки, *but this crisis has reminded us* [4]... – але ця криза нагадала нам..., *honesty and hard work* [4] – чесність і важка праця, *this is the source of our confidence* [4] – це джерело нашої впевненості, *21 months later* [3] – через 21 місяць. У промові Джорджа Буша спостерігаються наступні приклади: *...in times of depression and war* [5] – в період депресії та війни, *personal responsibility* – особиста відповідальність, *America's influence* [7] – вплив Америки або *future generations* [6] – майбутні покоління. Стилистично нейтральні слова становлять переважну більшість лексики політичних промов, рідко вживаються поетичні слова, терміни, неологізми. Оратори уникають вживання просторіч, жаргонізмів, професіоналізмів, вульгаризмів у політичних промовах, адже їх розуміють лише носії мови або люди певної соціальної групи чи професії.

Колоритність та емоційна насиченість промови забезпечується вибором певних мовно-стилістичних фігур. Вражаючою у політичних промовах є кількість епітетів, що допомагають яскравіше змалювати ситуацію та передати почутті оратора. Переважна більшість епітетів – це прості прикметники, як наприклад, *terrible news*, *great sadness* [4], *grand and enduring ideals*, *hidden prejudice* [3], *great liberating tradition*, *precious gift*, *difficult times* [7]. Зустрічаються також і прикметники найвищої форми порівняння, як наприклад *the best hope*, *deepest source* [5], *the hardest duties in this cause* [7], *the biggest gamble* [3], *the biggest corporations* [6], *the highest mountaintop*, *the most talented*, *most productive workers* [4].

Оратори використовують різноманітні уособлення (*Pensions are disappearing*, *America is a friend*, *this day has brought* [4]), синекдоху (*America is a friend of each nation and every man*, *America has never been united* [7]), гіперболи (*We are shaped by every language and culture*, *I believed that Democrats and Republicans and Americans of every political stripe* [6]...; *Every child must be taught these principles* [5]), порівняння (*They saw America as bigger than the sum of our individual ambitions* [4], *Are you better off than you were four years ago* [6]?), інверсію (*On board was a crew of seven* [4]).

Для зацікавлення слухача своєю промовою оратори використовують риторичні звертання (*My fellow Americans* [5]), риторичні вигуки

та запитання (*Did our generation advance the cause of freedom [3]? And did our character bring credit to our cause [6]? Look – we've tried it John McCain's way [4]*). Для підсилення значення і змісту певних слів чи словосполучень оратор використовує анафори – лексико-синтаксичного повторення слів чи словосполучень на початку прозаїчних речень. Наприклад: *When this spirit of citizenship is missing, no government program can replace it. When this spirit is present, no wrong can stand against it [5]. For us, they packed up their few worldly possessions... For us, they toiled in sweatshops... For us, they fought and died [4]....*

Синонімічний ряд, який використовується у висловлюванні, будується по принципу підсилення ознаки, вираженої ключовим словом ряду, у зв'язку з додаванням смислових та стилістичних відтінків у інші слова. Це спостерігається в промовах Джорджа Буша: *controversy and debate [7]* або *power and strength, customs and tradition [5]*. Прийом перерахування у промовах Барака Обами полягає у використанні одного або декількох перераховуючи рядів. Так, наприклад: *We'll create two million new jobs by rebuilding our crumbling roads, and bridges, and schools [4]*. Кожний член тематичного перерахування характеризується наявністю додаткової ознаки, порівняно з іншими. Прийом синонімізації пов'язаний з можливістю використання емоційно-експресивно забарвлених синонімів, їх стилістичного потенціалу [2].

Прийом колоквизації мови зменшує соціальну відстань між мовцем і слухачем. Барак Обама часто вживає в своїх промовах займенник *we*, що ніби об'єднує його з аудиторією в одну команду: *We gather because we have chosen hope over fear [3]*.

У переважній більшості політичних промов використовується подвійний принцип подання інформації: від загального до головного і навпаки [8]. Наочність у політичних промовах відсутня, хоча події змальовані таким чином, що їх можна з легкістю уявити. Велика кількість використаних прикметників, специфічна будова речень, реальність описуваних подій допомагають нам в уяві відтворити ту картину подій, яку описує оратор. На перший план у текстах політичних промов виходять події або факти, про які повідомляє або ж розповідає оратор. Часто трапляються усунення та пропуски, оратор залишає слухачам місце для домислів: *«Let it be told to the future world...that in the depth of winter, when nothing but hope and virtue could survive... that the city and the country, alarmed at one common danger, came forth to meet [it] [5].»*.

Модальність, що в основному позначається такими словами, як *may, must, might, can, will, could*, можна побачити в таких прикладах: “*as you might imagine* [4]”, “*when the soul of nations may reflect customs and traditions* [7]”, “*freedom must be chosen* [3]”, “*we will widen* [5]”.

Висновки. На основі аналізу лексико-стилістичних засобів, використаних у політичних промовах Джорджа Буша та Барака Обами, приходимо до висновку, що багатство та різноманітність даних прийомів надає текстам образності, яскравості та колоритності. Діапазон використання художніх засобів є широким. Найявніми у текстах є епітети, метафори, уособлення, гіперболи, анафори, риторичні звертання та риторичні вигуки, повтори на рівні окремих слів, фраз та речень. Оскільки широке вживання саме цих художньо-стилістичних фігур у політичному виступі є ознакою стилю політичних промов, дані політичні тексти належать саме до цього стилю. Отримані результати є базою для подальшого дослідження сфери політичної комунікації.

Література:

1. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2003. 464 с.
2. Красних В. В. Основи психолінгвістики і теорії комунікації. Київ. 2001. 270 с.
3. Barack Obama. Inaugural address. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/01/21/inaugural-address-president-barack-obama> (дата звернення 10.06.2022).
4. Barack Obama. Senator Barack Obama’s Closing Argument Speech: ‘One Week’ URL: <https://2008election.procon.org/sourcefiles/Obama20081027.pdf> (дата звернення 10.06.2022).
5. George W. Bush. Inaugural address. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/inaugural-address.html> (дата звернення 10.06.2022).
6. George W. Bush. Second Inaugural address. URL: <https://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=4460172> (дата звернення 10.06.2022).
7. George W. Bush. Speech to Space Shuttle Columbia Tragedy. URL: <https://history.nasa.gov/columbia/Troxell/Columbia%20Web%20Site/Documents/Executive%20Branch/President%20Bush/president1.html> (дата звернення 10.06.2022).
8. Miller T. Functional Approaches to Written Text: Classroom Applications. Washington: United States Information Agency, 1997. 288 p.

УДК: 327.8:316.774-026.36

Товкун Інна Іванівна,

магістр I року навчання гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування спеціальності

ТЕХНОЛОГІЇ МАНІПУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЄЮ

Головна мета засобів масової інформації – вплив на свідомість суспільства. Сьогодні такий вплив нерідко здійснюється через поширення неправдивої інформації та маніпуляційних технологій. Фейкова інформація активно надходить також через проросійські засоби масової інформації з метою дестабілізації ситуації в нашій країні. Для протидії різноманітним маніпулятивним технологіям масмедіа громадяни мають бути медіаграмотними.

Ключові слова: інформація, медіа-маніпуляція, медіа-свідомість, політична коректність, евфемізми, дисфемізми.

The main purpose of the mass media is to influence the public consciousness. Today, such influence is often carried out through the spread of false information and manipulation technologies. Fake information is also actively coming through pro-Russian mass media with the aim of destabilizing the situation in our country. In order to counteract various manipulative mass media technologies, citizens must be media literate.

Keywords: information, media manipulation, media consciousness. Political correctness, euphemisms, dysphemisms.

Інформація завжди впливала на оновлення життя, розвиток суспільства, у тому числі на політичне життя, обумовлюючи пошук нових підходів та рішень. В Україні засоби масової інформації суттєво впливають на формування громадської думки. Це можна пояснити звичкою людей довіряти засобам масової інформації, які є основним джерелом суспільно важливого інформування. Звісно, що до читача, глядача чи слухача ЗМІ лівова частка інформації потрапляє у вторинному вигляді і містить авторську оцінку ситуації або події, яка

нав'язується аудиторії. Обтяжений щоденними проблемами й турботами пересічний громадянин сучасного інформаційного суспільства, перетворюється на зручну мішень для інформаційного впливу, схильючись до заданої певною соціальною групою суб'єктивної точки зору, вміло поданої за допомогою ЗМІ.

Починаючи з 2014 року і до сьогодні – складний і переломний період в історії України. Наша країна опинилась у центрі уваги світових ЗМІ. В результаті цього виникла потреба наукового осмислення висвітлення теми України в українських та російських ЗМІ на тлі українсько-російського війни. У цьому напрямку науковці стикаються з різноманітними способами маніпуляцій, такі як фейкові новини, мова ворожнечі, відповідно підібрані коментарі тощо. Ці питання стали предметом багатьох досліджень, що в основному зосереджувалися на аналізі самого контенту інформаційних повідомлень. Натомість, засоби, які використовують журналісти для зображення ситуації в Україні не були предметом поглибленого вивчення.

Мета статті полягає у вивченні особливостей технологій маніпулювання за допомогою засобів масової інформації.

Поставлена мета передбачає вирішення наступних завдань:

- вивчити роль засобів масової інформації у формуванні суспільної думки;
- розглянути використання різних засобів і технологій інформаційно-психологічного впливу на людей;
- простежити мовні прийоми маніпуляції і таємного спотворення інформації.

Виклад основного матеріалу. Щодня до рук мільйонів читачів потрапляють різноманітні друковані видання, сотні радіостанцій виходять в ефір, доносячи до слухачів новини з усього світу, десятки телеканалів транслюють події з різних країн нашої планети. Газети, радіо, телебачення та інтернет, зручність та популярність якого зростає кожного дня, є потужним інструментом впливу, охоплюючи велику кількість людей.

У сучасних умовах засоби масової інформації (ЗМІ), зважаючи на суспільну важливість, масовість та доступність, мають величезний вплив на духовні процеси, що відбуваються в суспільстві. Особливо важливим є вплив ЗМІ на формування національної свідомості, оскільки вони виступають вагомим засобом створення історико-культурного інформаційного простору держави, який, по суті, є тим духовно-ідеологічним цементам, що скріплює народ у політичну націю. Відомий фахівець у галузі масових комунікацій В. Лизанчук

зазначає: «...людські спільноти творяться мережами інформаційних комунікацій, через які передається необхідна державно-політична, суспільно-економічна, ідеологічна, історична, етнічна та інша інформація. Національна мережа засобів масової комунікації – це один із трьох китів, на яких базується державна самосвідомість, поряд з національною інтелігенцією та національною політичною елітою» [6]. Аналіз останніх публікацій свідчить, що різні аспекти функціонування ЗМІ в суспільстві розглядаються в дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема, питанням взаємодії влади і засобів масової інформації присвячені праці В. Й. Здоровеги [4], О. Копиленка [5], В. Лизанчука [6], В. Миронченка [8], А. Москаленка [9], Г. Почепцова [11] та ін. Проблеми формування та реалізації сучасної державної інформаційної політики досліджують В. Гриценко [3], Г. Почепцов [11], С. Чукут [12], В. Шкляр [13] тощо. Вивченню проблем інформаційної безпеки значну увагу приділяють В. Бондаренко [1], Г. Перепелиця [10], О. Литвиненко [7] та ін.

Журналістика ніколи не була чимось сталим, вона постійно змінювалася, розвивалася відповідно до потреб суспільства. Сьогодні диктує нам нові правила та умови життя, відтак майстрам цього ремесла теж доводиться йти в ногу з часом. І хоча засоби масової інформації, звісно, не змінили своєї основної ролі – інформувати, тепер їм доводиться конкурувати та виборювати репутацію з-поміж безмежжя носіїв інформації, тим паче, в умовах інформаційної війни. Здавалося б, нині людям більше не потрібні посередники там, де вони можуть впоратися самі. Приміром, навіщо черпати новини з медіа тоді, коли є можливість дізнатися про все у першоджерелах через соціальні мережі. Сьогодні нерідко люди роблять передчасні висновки щодо тієї чи іншої ситуації, а, відтак, не уникають розчарувань. Формуючи громадську думку, засоби масової інформації, з одного боку, зосереджують досвід і волю мільйонів, а з іншого – впливають на свідомість, на вчинки, групові дії людей [2, с. 78].

ЗМІ сьогодні, у час інформаційної війни, як ніколи раніше, виконують роль форматора. Тоді, як одні намагаються бути чесними та об'єктивними, виконуючи роль просвітника, інші висвітлюють чийсь суб'єктивну думку на те чи інше питання. Люди звикли довіряти засобам масової інформації, які є основним джерелом суспільно-важливого інформування. До читача, глядача чи слухача ЗМІ левова частка інформації потрапляє у вторинному вигляді, й містить авторську оцінку ситуації, події, які нав'язуються аудиторії.

Обтяжений щоденними проблемами й турботами, пересічний громадянин сучасного інформаційного суспільства перетворюється у зручну мішень для інформаційного впливу, схилившись до заданої певною соціальною групою суб'єктивної точки зору, вміло поданої за допомогою ЗМІ.

Сьогодні змінено основні методи отримання та опрацювання інформації, а, відтак, і пропаганда запрацювала по-новому. Тепер людям стало ще важче уникнути розчарувань, адже нинішні ЗМІ апелюють до емоцій людини. На сьогодні в Україні існують два основні типи споживачів засобів масової інформації. Першими можна вважати тих, хто сліпо вірить у все, без винятку, на шпальтах газет, з екранів телебачення, на сторінках соціальних мереж. Тоді як інші – не вірять нікому, бо вже не раз потрапляли у ту ж пастку. Такі різні типи людей можуть однаково згубно впливати на формування суспільної свідомості, адже й ті, котрі сліпо вірять, і ті, хто не вірить взагалі, не здатні мислити обачно, аналізувати, а відтак стають легкою здобиччю в світі маніпулювання та пропаганди.

Медіа-маніпуляція – вид психологічного впливу, що здійснюється через пресу (газети, журнали, книги), радіо, телебачення, інтернет, кінематограф, звукозаписи та відеозаписи, відеотексти, телетексти, рекламні щити та панелі, домашні відеоцентри, що поєднують телевізійні, телефонні, комп'ютерні та інші лінії зв'язку, соціальні мережі, що призводить до пробудження у об'єкта впливу намірів, які змінюють його бажання, настрої, поведінку, погляди тощо. ЗМІ мають справу з інформацією, і саме контроль за інформацією дає змогу маніпулювати масовою свідомістю, створювати у ній модель вигідної суб'єкту впливу дійсності та вирішувати, які проблеми на сьогодні є найбільш актуальними.

Штучно створюється таке явище, як медіа-свідомість, яка заснована на хибних цінностях, маніпулятивних інтерпретаціях, подвійній моралі, коли реальність, пропонована ЗМІ, відрізняється від дійсної. Громадська думка через медіа-свідомість значно спотворюється. ЗМІ фактично контролюють всю нашу культуру, пропускаючи її через свої фільтри, виділяють окремі елементи із загальної маси культурних явищ і надають їм особливої ваги, підвищують цінність однієї ідеї, знецінюють іншу. Медіа-свідомість змінює громадську думку. Цей вид впливу передбачає використання різних технологій прихованого тиску на підсвідомість людей. Маніпулятивний вплив соціальних медіа реалізується через застосування системи

повторення, міфотворчості, підтасовування, приховування фактів та формування установок.

До основних технологій маніпулювання, результатом яких є схильність суб'єкта до інформації, яка подається об'єктом маніпуляції можна віднести: спотворення інформації, подаючи її у неповному обсязі, частинами; редагування інформації шляхом додавання своєї інформації; створення «інформаційного» шуму, який зумовлюється подачею великої кількості інформації; подання інформації, яка є неперевіреною, таким чином відбувається створення ефекту першого повідомлення.

Стрімкий розвиток засобів масової інформації, загальнодоступність інформаційних джерел, їх розмаїття та проникнення у кожную сферу життя людей, яке інколи буває надмірними та нав'язливим, сприяє не лише інформатизації суспільства, а й формуванню суспільної думки. Швидкий темп життя більшості людей, наявність надмірної кількості інформаційних повідомлень та відсутність достатнього рівня розвитку критичних навичок читання не дають можливості населенню аналізувати те, що воно сприймає з різних джерел. Конкуренція серед засобів масової інформації у боротьбі за читацьку аудиторію приводить до застосування спеціальних технік впливу на свідомість людей.

Газетні тексти створені так, щоб привернути увагу читацької аудиторії та викликати її зацікавленість. Переслідуючи мету інформування населення, журналісти нерідко вдаються до занадто експресивних засобів, надаючи словам певних значень та впливаючи на процес сприймання повідомлень читачами. Саме тому останнім часом у текстах ЗМІ спостерігається поява нових мовних засобів.

На часі в Україні актуальна проблема - співвідношення мови і культури. Мова є дзеркалом культури, в якому відображаються мораль, національний характер, цінності, традиції народу; саме тому існує потреба її вивчення у сукупності із зовнішньополітичними факторами. Динамічний розвиток суспільства сприяв культурним трансформаціям, саме тому на певному етапі виникла необхідність створення альтернативної термінології, яка б усувала дискримінацію щодо осіб за ознакою релігії, раси, статі, сексуальної орієнтації, етнічної приналежності або національності. Саме ці процеси зумовили виникнення явища політкоректності, а її головним принципом стало прагнення уникати вживання лексем, образливих для представників тієї чи іншої соціальної групи, громадянські права яких обмежуються або не здійснюються у повному обсязі.

Політична коректність є багатоаспектним мовним і культурним феноменом, тому становить практичний інтерес не лише для політологів, а й для культурологів. Проблему політичної коректності із культурологічного та соціально-політичного ракурсу досліджували М. Ю. Палажченко, С. Г. Тер-Мінасова, В. В. Панін та інші.

Відомий лінгвіст С. Г. Тер-Мінасова вважає, що політична коректність мови виражається в прагненні знайти нові способи мовного вираження замість тих, які зачіпають почуття і гідність індивіда, принижують його людські права звичайною мовною нетактовністю та/або прямолінійністю щодо расової й статевої приналежності, віку, статусу, стану здоров'я, зовнішнього вигляду.

Отже, політичну коректність можна назвати ідеологією, в межах якої просувається недискримінаційне слововживання. Політкоректність передбачає, що жодна особа і жодна група не повинні зазнавати упередженості і несправедливості через приналежність до певної статі, вікової, етнічної чи релігійної групи. Стосовно мови це, зокрема, означає, що групи населення, які через відсутність доступу до влади, не могли самі вирішувати, як самовизначитися в рамках ширшої громади, тепер мають можливість самі визначати, як називатись у мові законів і пресі.

Можна сказати, що політична коректність – це ввічливість із врахуванням прихованих у мові і культурі упередженостей, яка ці упередженості прагне подолати.

Одним із засобів вираження політичної коректності в мові є використання евфемізмів. В останні десятиліття процес утворення евфемізмів характеризується надзвичайною інтенсивністю. Евфемізми – це слова або вислови, які вживаються замість слів або виразів, що вважаються неприйнятними, грубими або небажаними в певній комунікативній ситуації та можуть образити або зачепити її учасників; вживаються з метою уникнути прямого найменування всього, що може негативно вплинути на адресата, або задля маскування певних фактів дійсності.

Серед евфемізмів суспільно-політичної сфери значне місце займають словосполучення. В даному випадку позитивний ефект висловлювання досягається за рахунок позитивної семантики слів, що містяться у складі певної фрази або висловлювання (*protective reaction, friendly fire incident*). Але евфемізми такого типу мають на меті не лише пом'якшити удар від втрати, але і вберегти читачів від негативних чи неприємних спогадів.

Останнім часом зросла роль віддієслівних прикметників «disadvantaged» та «challenged» у формуванні політично-коректних новотворів. За допомогою вище згаданих складових повністю затемнюється міра соціального неблагополуччя. Такий прийом вербально применшує скрутне становище, в якому перебувають люди: «economically challenged», «low -income», «infinancialneed» вживаються замість слова «poor», «undernourishment» замість «starvation». Такі висловлювання приховують реальну складність ситуації. Це допомагає замовчувати причини через які людина позбавлена можливості пристойно заробляти, відвернути увагу від прогалин у сфері соціального захисту населення.

Поруч з евфемізмами в сучасних ЗМІ часто зустрічаються дисфемізми.

Дисфемізми та евфемізми мають відмінні функції. Дисфемізми – це заміна позначення будь-якого предмета або явища більш вульгарним, фамільярним, грубим словом. Посилене вживання дисфемізмів у сучасних газетних публікаціях пояснюється тим, що негативна оцінка у мас-медіа переважає над позитивною, оскільки оцінюють переважно опонентів. Евфемізми вживають з метою викривлення чи маскування справжньої суті позначуваного, в той час як дисфемізми нічого не маскують, а експресивно, в оригінальній формі виражають негативне ставлення автора до позначуваного. Говорити дисфемістично – це використовувати мову як зброю для атаки на «ворога». Дисфемізми намагаються принизити, їхня мета – сформувані сприйняття об'єкта як підозрілого і небажаного, викликати до нього ворожість, відразу або ненависть. Мета ж евфемізму – зняти або нейтралізувати такі сприйняття. Згідно з цим, основною функцією евфемізмів слід визнати пом'якшення різних видів дискримінації. Вживання евфемізмів тісно пов'язане із намаганням замінити неприйнятні лексеми на аналогічні з більш нейтральним значенням. Особливої уваги потребують евфемізми суспільно-політичної сфери, оскільки вони є одним із засобів впливу на формування суспільної думки, що є надзвичайно важливим в кризовий період, який ми зараз спостерігаємо.

Висновки. Можна з впевненістю стверджувати, що в наш час засоби масової інформації відіграють одну з вирішальних ролей у формуванні суспільної свідомості. А отже, варто наголосити, що політик, що журналіст сьогодні, більш ніж коли-небудь, несе відповідальність за кожне вимовлене ним слово, усякий

написаний заголовок, адже від цього залежатиме яким саме чином формуватиметься суспільство.

На сучасному етапі розвитку суспільства ідеї політкоректності набувають усе більшої популярності. Певною мірою вони устанавлюють нові норми моралі та соціальної поведінки. Основними передумовами виникнення політкоректної є схильність до компромісу, пропаганда чемного ставлення до представників різних верств населення, уникнення конфліктних ситуацій у суспільстві в цілому та ворожого чи критичного ставлення до мовця зокрема. Вирази на позначення бідності, фізичних та психологічних вад, смерті, релігії чи раси і раніше підлягали евфемізації. Втім, із появою політкоректності вони розглядаються з іншої точки зору – із позиції дискримінації тих чи інших верств населення. Хоча все частіше політкоректна лексика виконує функцію маскуванню або завуальовування негативного явища, що переважно трапляється у військово-політичній та економічній сферах.

Відображення україно-російського конфлікту ще раз підтвердило загальновідому істину, що правда – перша жертва війни. Під час конфлікту (війни) в Україні триває бій за право називати власне тлумачення подій правдою.

Ми можемо стверджувати, що евфемізми під час опису політичних подій створюють фальшиву реальність: акцентуючи увагу на одних деталях та залишаючи в тіні інші, вони створюють деякий невірний тон, впливають на процес формування світогляду великої кількості людей. За допомогою евфемізмів “народжується” інша реальність, яку більшість людей сприймають як правдиву дійсність. Дисфемізм є потужним мовним засобом досягнення експресивного ефекту під час зображення україно-російського конфлікту на сході України. Це досягається шляхом порушення звичних форм, за рахунок чого привертається увага читача. За допомогою дисфемізмів журналісти створюють негативний образ суспільних процесів та подій, які відбуваються в Україні. Також можна простежити негативне ставлення до політичних лідерів України, що пояснюється неспроможністю вирішити конфліктну ситуацію. Такий ефект досягається завдяки вживанню великої кількості дисфемістичних прикметників із сильним емоційно-експресивним забарвленням. Процес евфемізації/дисфемізації збройного конфлікту (війни) в Україні постає потужною зброєю в умовах гібридної війни. Процес впливу цього явища на свідомість людини потребує подальшого вивчення.

Література:

1. Бондаренко С. Інформаційний напрям політики захисту національних інтересів України: інституційний вимір. *Наука, освіта, суспільство: реалії, виклики, перспективи: зб. матеріалів конференції*. Вінниця: Твори. 2019. Т1. 224 с.
2. Дзюба М. Т. Роль засобів масової інформації в формуванні громадської думки. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. № 1(1). 2008. С. 77–81.
3. Гриценко В. В. Українська мова за професійним спрямуванням. К.: Знання, 2004. 624 с.
4. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості. Львів: ПАІС, 2004. 268 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk682275.pdf>.
5. Копиленко Олександр. Енциклопедія Українознавства: Словникова частина. За редакцією В. Кубійовича. Львів.: Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові, 1994. Т. 3. 1200 с.
6. Лизанчук В. Феномен невмирущості нації. *Наукові записки АН ВШ України*. 2004. Вип. 6. С. 74–81.
7. Литвиненко О. Інформаційна безпека людини й суспільства у контексті медіафілософії. *Українознавчий альманах*. 2015. Вип. 18. С. 86–89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukralm_2015_18_26
8. Миронченко В. Основи інформаційного радіомовлення. К.: ІЗІН, 1996. 440 с.
9. Москаленко А. З. Теорія журналістики. К.: Експрес-об'ява. 1998. 334 с.
10. Перепелиця Г. М. Роль України у формуванні нової панєвропейської архітектури безпеки. *Матеріали міжнародної наукової конференції «Ялта – 2000. Роль Європи в XXI столітті»*. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, Вільний Ун-т Брюсселя. 2000. 286 с.
11. Почепцов Г. Постжурналістика в сучасному світі. URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/19211>
12. Чукут С. Електронне урядування та електронна демократія. Ч. 1. Київ: Укр. акад. держ. упр. при Президентові України, 2002. 88 с.
13. Шкляр В. Нові інструменти інформаційної війни і політичних технологій. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5OOImFZZzKw>

УДК: 355.48+316.485.26]:316.776

Хмель Анастасія Олександрівна,

кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Білоусов Микита Валерійович,

аспірант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили

РОЛЬ «ДОКТРИНИ ГЕРАСИМОВА» У РОСІЙСЬКІЙ ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ

«Доктрина Герасимова» або «доктрина гібридної війни» – теорія російського генерала В. Герасимова, яка формулює мистецтво досягнення політичних цілей переважно невійськовими засобами: за допомогою інформаційної війни, кібератак, дипломатії, економічного тиску та примусу в поєднанні з обмеженим або непрямим використанням звичайних сил. У доктрині робиться акцент на сучасному застосуванні сил спеціальних операцій, зростаючій тенденції інформаційних воєн, а також на необхідності модернізації російської оборонної інфраструктури та посиленні міжвідомчої взаємодії для досягнення заходів безпеки. З 2014 р. «доктрина Герасимова» почалася втілюватися в Україні на практиці в процесі незаконної анексії Кримського півострова та російського вторгнення на територію Донбасу.

Ключові слова: «доктрина Герасимова», гібридна війна, інформаційна війна, Україна, РФ.

The “Gerasimov Doctrine” or “Hybrid Warfare Doctrine” is the doctrine of the Russian General V. Gerasimov, which formulates the art of achieving political goals primarily by non-military means: through information warfare, cyber attacks, diplomacy, economic pressure and coercion, combined with limited or indirect use. The doctrine focuses on the modern use of special operations forces, the growing trend of information warfare, as well as the need to modernize the Russian defense infrastructure and strengthen

interagency cooperation to achieve security measures. Since 2014, the “Gerasimov Doctrine” began to be put into practice in Ukraine in the process of the illegal annexation of the Crimean peninsula and the Russian invasion of the Donbass territory.

Keywords: *the “Gerasimov doctrine”, hybrid war, information war, Ukraine, Russian Federation.*

Постановка проблеми. В сучасних війнах для більш ефективного їх ведення учасники застосовують різні методи. Всі їх можна розділити на дві великі групи: військові та нетрадиційні дії. Тож, більшість воєн із використанням зброї у світі були реалізовані в межах цих двох стратегій війни. Війна як процес і явище змінювалася відповідно до розвитку технологій; однак основний метод, військовий, де основну роль продовжувало грати військове озброєння, залишився незмінним.

У лютому 2013 р. російська газета «Військово-промисловий кур’єр» передрукувала виступ російського генерала В. Герасимова. У ньому йдеться про те, як у сучасному світі використання пропаганди та підривної діяльності означає, що «ідеально процвітаюча держава може за кілька місяців і навіть днів перетворитися на арену запеклого збройного конфлікту, стати жертвою іноземної інтервенції, і потонути в павутині хаосу, гуманітарної катастрофи та громадянської війни» [3]. Оpubлікована приблизно за рік до Євромайдану та незаконної анексії Криму (за якою слідувало російське вторгнення на територію Донецької та Луганської областей України), стаття привернула лише обмежену увагу в західних безпекових колах. Однак у міру того, як розгорталися події в Україні, західні аналітики з питань безпеки раптово усвідомили те, що доктрина тлумачиться як нова російська стратегія гібридної війни.

У 2014 р. світ черговий раз став свідком того, що перспектива військового конфлікту на європейському континенті між двома державами наявна і невідворотна. Розроблюючи нову тактику, В. Герасимов взяв за основу стару, розроблену ще за часів СРСР, поєднав її зі стратегічним військовим мисленням про тотальну війну та виклав нову теорію сучасної війни – таку, яка більше схожа на злам (перелом) суспільства ворога зсередини, ніж на пряму атаку на нього. Актуальність обраної проблематики підтверджує і той факт, що в основі російської гібридної війни (згідно «доктрини Герасимова») покладені невійськові інструменти, які здатні впливати на інформаційне середовище країни, її внутрішню політичну стабільність та

економіку. Аналіз «доктрини Герасимова» дає зрозуміти, що інформаційний фактор, а саме дезінформація, дала можливість отримати перевагу РФ в 2014 р. та на початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Американський дослідник Френк Гоффман у середині 2000-х рр. сформулював концепцію гібридної війни і представив її в публікаціях: «Конфлікт у XXI ст.: підйом гібридних воєн»; «Гібридна війна та виклики» [13]. Основою теорії є те, що ця гібридна стратегія використовує суміш засобів, що призводить до труднощів у розумінні та, отже, протидії цьому. Поєднання військових і невійськових засобів дозволяє державним і недержавним суб'єктам підвищити свою ефективність, використовуючи технології та ресурси, які найбільше відповідають їх ролям і ситуаціям, працюючи узгоджено, щоб протистояти ворогу та досягати стратегічних цілей. Ці засоби проявляються в різних формах, включаючи підтримку повстанських сил, терористичну та кримінальну діяльність, а також використання високотехнологічних військових можливостей у поєднанні з терористичними діями та операціями кібервійни проти економічних і фінансових цілей. Після незаконної російської анексії Криму та подальшого конфлікту на сході України, аналітики з питань безпеки усього західного світу звернули увагу на російську гібридну війну. Слід згадати про роботи М. Кларка [10], М. Галеоті [11], А. Гілеса [12], А. Крамера [14]. Ідеї Ф. Гоффмана розвинули у своїх дослідженнях українські науковці О. М. Кузь [4] та Є. М. Магда [5]. Вагомими публікаціями з цієї тематики є роботи таких українських науковців як С. П. Сегеди та В. П. Шевчука [6], Г. М. Яворської [8], О. С. Власюка [2], Т. Г. Андрієвського [1].

Мета статті полягає в аналізі місця «доктрини Герасимова» у російській гібридній війні.

Виклад основного матеріалу. «Доктрина Герасимова» названа за ім'ям начальника Генерального штабу Збройних Сил РФ – генерала Валерія Герасимова. Вона складається з військової, технологічної, інформаційної, дипломатичної, економічної, культурної та інших відповідних тактик для досягнення стратегічних цілей. В основі доктрини лежить принцип використання невійськових засобів для досягнення бажаних цілей. Однак в ній все таки зазначено, що військові стандарти також мають вирішальне значення навіть у сьогодиншньому контексті. «Доктрину» часто описують як окрему

форму війни, яку також називають російською версією гібридної війни [3].

У «доктрині» робиться акцент на сучасному застосуванні сил спеціальних операцій, зростаючій тенденції інформаційних воєн, а також на необхідності модернізації російської оборонної інфраструктури та посиленні міжвідомчої взаємодії для досягнення заходів безпеки. В. Герасимов стверджує, що: «Змінилися самі правила війни. Роль невійськових засобів досягнення політичних і стратегічних цілей зросла, і в багатьох випадках вони перевищили силу сили зброї за своєю ефективністю» [3]. В. Герасимов зазначає, що в сучасному світі немає чітких кордонів між війною і миром. За його словами, військові воюють у мирний час, а під час війни застосовуються політичні та економічні засоби. У разі ескалації невеликі «порушення» у сценарії гібридної війни можуть дуже легко перетворитися на жорстокі військові злочини. Для В. Герасимова «арабська весна» та різноманітні «кольорові революції» на початку ХХІ ст. є прикладом нової ери війни, де поєднання соціальних, політичних та економічних заходів замінює звичайні військові застосування для досягнення бажаного стратегічного результату.

У своїй промові В. Герасимов також звернув увагу на значення інформаційного протиборства в уповільненні військового потенціалу противника. Знаючи перевагу західних держав в цьому питанні, Росія фактично розвиває свої можливості в таких методах, як інформаційні операції та пропаганда [7]. У заключних частинах статті В. Герасимов закликає до посилення співпраці між військовими та науковими секторами, зокрема посиляючись на те, що російський Генштаб очікує підтримки з боку Російської академії військових наук [9].

Проблема виникає, коли термін «гібридна війна» застосовується саме до російської військової доктрини, оскільки російські військові мислителі розробили власні способи військового мислення, які відрізняються від західних концепцій гібридної війни. Подібно до непорозумінь навколо «доктрини Герасимова», застосування гібридної війни може швидко затьмарити увагу до справжньої військової доктрини Росії, а саме того, що росіяни називають «війною нового покоління». Нові варіанти ведення війни і вирішення кризових ситуацій представлені у Воєнній доктрині РФ від 2010 р., з урахуванням характеристик сучасних конфліктів. Доктрина передбачає інтегроване використання військових і невійськових інструментів поряд з ресурсами. Звернено увагу на космічні й інформаційні виміри.

Доктрина передбачає, що інформаційна війна дозволяє досягнення політичних цілей без використання збройної сили або створює умови для використання військової сили [15].

В Україні, Росія протягом останніх кількох років реалізує «доктрину Герасимова». Під час протестів у 2014 р. додавши велику складову інформаційної війни у складний вирій українських реалій, Кремль мав можливість впливати на події. Це, власне, і була «доктрина Герасимова» в дії. «Інформаційний простір відкриває широкі асиметричні можливості для зниження бойового потенціалу противника», – пише Герасимов [3].

Незважаючи на те, що визначення терміну «гібридна війна» різняться, деякі аналітики бачать прогрес від суміші підривної діяльності та пропаганди, що використовується в Україні, до тактики, яка пізніше була спрямована проти західних країн, включаючи США, коли російська військова розвідка змогла здійснити злам комп'ютерів Демократичної партії під час виборів 2016 р. Хоча сама Росія, звичайно, заперечує втручання у вибори [3].

Американський міжвідомчий звіт про втручання Росії у вибори звинуватив розвідувальне агентство, відоме як Головне Розвідувальне Управління (ГРУ), і, принаймні, формально підпорядковане генералу Герасимову за злом серверів Національного комітету Демократичної партії та оприлюднення документів, щоб завдати шкоди кампанії Гілларі Клінтон і підтримати її опонента Д. Трампа [6].

Тож, промова, яку аналізуємо, спонукала деяких західних аналітиків назвати російський підхід «доктриною Герасимова», хоча інші експерти заперечують приписувати цю стратегію гібридної війни лише генералу чи Кремлю.

На думку аналітиків, гібридна війна вже давно є західним військовим терміном, особливо в контексті боротьби з тероризмом. Фраза була використана під час обговорення безпеки Ізраїлю та окупації Сполученими Штатами Іраку, наприклад, і в 2005 р. вона з'явилася в назві статті, яку написав американський генерал-лейтенант Джеймс Н. Меттіс [4].

Тези, озвучені начальником Генштабу, виявилися настільки резонансними, що за кордоном статтю одразу назвали «доктриною Герасимова». Пізніше один з аналітиків Марк Галеотті навіть вибачився за створення нового терміну. Однак, термін «доктрина Герасимова» поширювався в політичних і військових колах і надалі.

У наступні роки дослідники Росії доклали чимало зусиль, щоб відійти від його запозичення у науці [11].

Висновки. Отже, говорячи про поєднання військово-політичних та інформаційних операцій, російські стратеги вживають термін «війна нового покоління», в західній же науці прийнято застосовувати термін «гібридна війна». «Доктрина Герасимова» – це зібрання поглядів російської військової теорії на нові тенденції у військових конфліктах: нові війни не визнаються і не оголошуються, важливість асиметричних і невійськових заходів зростає щодо традиційних військових заходів, підвищилася роль інформаційної війни та іррегулярних формувань. Термін «війна нового типу» або «гібридна війна» відображає російські погляди на те, як невійськові інструменти можуть впливати на інформаційне середовище країни, її внутрішню політичну стабільність чи економіку. При цьому такі інструменти повинні застосовуватися у поєднанні з конвенційними засобами, які завдають шкоди стратегічній інфраструктурі, наприклад, високоточною зброєю великої дальності та масованими авіаударами. «Доктрина Герасимова» створює основу для цих нових інструментів і проголошує, що невійськова тактика є не допоміжною силою, а кращим способом перемоги. Що вони, по суті, є справжньою війною. В. Герасимов уточнює, що метою є створення середовища постійної нестабільності та конфлікту всередині ворожої держави. Результатом такої тактики є те, що актори заперечують свою відповідальність за гібридні операції та намагаються уникнути правових наслідків своїх дій. Проголошена Росією «спецоперація» в Україні швидко переросла у варварську війну, в якій російська армія не лише застосовує високоточну зброю, цілеспрямовано атакуючи мирне населення та цивільну інфраструктуру, заборонені види зброї; практикуючи масові вбивства, які були здійснені проти цивільного населення великих міст, які загалом можна трактувати як військові злочини, а й повною мірою використовує інформаційний фактор: дезінформацію, яка дала можливість отримати перевагу Росії в 2014 р. та на початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р.

Література:

1. Андрієвський Т. Г. Цілі російсько-української гібридної війни. *Політичне життя*. 2018. № 2. С. 103–108.
2. Власюк О. С. Кремлівська агресія проти України : монографія. К.: НІСД, 2017. 304 с.

3. Герасимов В. Ценность науки в предвидении. *ВПК: Военно-промышленный курьер: (Общероссийская еженедельная газета)*. 2013. 27 февраля. URL: <http://vpknews.ru/articles/14632>

4. Кузь О. М. Доктрина гібридної війни у сучасній теорії міжнародних відносин. *Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (30-31 трав. 2019 р.)* : тези допов. Харків: ДІСА ПЛЮС, 2019. С. 234–235.

5. Магда Є. М. Гібридна війна: сутність та структура феномену. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2014. № 4. С. 9–10.

6. Сегеда С. П., Шевчук В. П. Гібридна війна Росії проти України: історичний вимір. *Наука і оборона*. 2019. № 1. С. 31–35.

7. Теорія Хаоса або доктрина Герасимова про суть російської гібридної війни. *Проект «Ветерани.іа»*. 2017, 16 вересня. URL: <https://cutt.ly/EMZOnaA>.

8. Яворська Г. М. Гібридна війна як дискурсивний конструкт. *Стратегічні пріоритети. Серія: Політика*. 2016. № 4. С. 41–48.

9. Chivvis Ch. P. Understanding Russian “Hybrid Warfare” And What Can Be Done About It. *RAND Corporation*. 2017, 11 of May. URL: <https://www.rand.org/pubs/testimonies/CT468.html>.

10. Clark M. Russian Hybrid Warfare. *Institute for the study of war*. 2020. P. 1–33. URL: <https://www.understandingwar.org/report/russian-hybrid-warfare>

11. Galeotti M. I’m Sorry for Creating the “Gerasimov Doctrine”. *Foreign Policy*. 2018. March 5. URL: <https://foreignpolicy.com/2018/03/05/im-sorry-for-creating-the-gerasimov-doctrine/>.

12. Giles A. “Valery Gerasimov’s Doctrine”. *Research Gate*. September, 2020. P. 1–19. URL: https://www.researchgate.net/publication/346195526_’Valery_Gerasimov’s_Doctrine’.

13. Hoffman F. G. Hybrid warfare and challenges. *Joint Forces Quarterly*. 2009. Issue 52, 1st quarter. 2009. P. 1–16.

14. Kramer A. Russian General Pitches ‘Information’ Operations as a Form of War. *The New York Times*. 2019. URL: <https://www.nytimes.com/2019/03/02/world/europe/russia-hybrid-war-gerasimov.html>.

15. The Military Doctrine of the Russian Federation. *Carnegie Endowment for International Peace*. 2010. 5 of February. URL: http://carnegieendowment.org/files/2010russia_military_doctrine.pdf.

УДК: 321.01:070(477+571)

Ховайло Олена Юріївна,

студентка 2 курсу магістерського рівня факультету романо-германських мов Національного університету «Острозька академія»

ОБРАЗ УКРАЇНИ ТА РОСІЇ В НОВИНАХ АГЕНЦІЇ BLOOMBERG NEWS

Стаття присвячена аналізу висвітлення міжнародною інформаційною агенцією США України та росії під час подій російсько-української війни 2022-го року. У статті описано теоретичні засади політичного дискурсу та здійснено лексичний аналіз виокремлених одиниць.

Ключові слова: *образ України, образ росії, політичний дискурс, лексичні одиниці, міжнародна інформаційна агенція, російсько-українська війна.*

The article is devoted to the analysis of the coverage by the US international new agency of Ukraine and russia during the events of the Russian-Ukrainian war of 2022. The article describes the theoretical foundations of political discourse and carries out a lexical analysis of selected units.

Keywords: *image of Ukraine, image of russia, political discourse, lexical units, the international news agency, Russian-Ukrainian war.*

Постановка проблеми. Політична діяльність завжди відіграла особливу роль в суспільному житті, адже від певної політичної ситуації, позиції чи стану залежить майбутнє країни. Політична діяльність значною мірою визначає місце країни на міжнародній арені, її роль в діяльності світового товариства, а також її відносини з іншими державами. Сьогодні тема російсько-української війни є предметом обговорення не тільки в Україні, а й у всьому світі. Саме тому аналіз лексичних одиниць образу України та росії в інформаційній агенції США Bloomberg News допоможе зрозуміти та зобразити погляд Американського ЗМІ на Україну та росію. Крім цього дане дослідження буде хорошим вкладом у дискурс політики, лінгвістики, політології та мовознавства. Актуальність цієї статті

полягає в тому, що вона матиме важливий внесок не тільки в окремих країнах, а й у всьому світі.

Стан дослідження. Політичний дискурс досліджували та зробили вагомий вклад такі вчені як А. Худолій, О. Шейгал, А. Баранова, Н. Кондратенко, Л. Стрій та Н. Яцишин.

Мета статті. Проаналізувати лексичні одиниці міжнародної інформаційної агенції Bloomberg News, щоб сформуванати образ України та образ росії.

Завдання:

1. Визначити особливості політичного дискурсу.
2. Виокремити лексичні одиниці про Україну та росію із міжнародної інформаційної агенції Bloomberg News.
3. Проаналізувати лексику та сформуванати образ України.
4. Проаналізувати лексичні одиниці та сформуванати образ росії.

Виклад основного матеріалу. У сучасній вітчизняній лінгвістиці в останні десятиліття помітно зріс інтерес до вивчення політичного дискурсу. Як наголошує І. Бутова, політичний дискурс став предметом особливої та навіть прискіпливої уваги лінгвістів саме у той період, коли політична комунікація набула рис засобу маніпулювання свідомістю [1].

Також політичний дискурс є одним із найбільш емоційно насичених різновидів масово-інформаційного дискурсу, який сьогодні створюють сучасні ЗМІ [3]. Аналізуючи політичні тексти політиків, які останнім часом стають одними із найпопулярніших об'єктів дослідження не лише в лінгвістичній науці, а й в інших гуманітарних науках можна простежити механізм здійснення впливу на масову свідомість у політиці. Сьогодні все важливішого і важливішого значення у політичному житті суспільства почала набувати мова. Такі процеси зрозумілі, бо мова є одним із базових і безпосередніх елементів маніпулятивного процесу.

Політичний дискурс пов'язаний з різними дискурсами у нього дуже багато функцій. Одна з основних – боротьба за владу та вплив, цю функцію ще називають інструментальною. Щоб її досягти, політики часто використовують лексику емоційного забарвлення, та стратегії маніпуляції. Інша функція – поширення інформації, теж з метою впливу [2].

Геноцид українського народу триває понад чотири століття. Росія неодноразово вдавалася до агресії проти громадян України й саме на українському напрямі режим кремля використовує увесь існуючий арсенал «гібридної війни». Країна-агресор вдається до військових,

інформаційних, енергетичних диверсій. Після становлення незалежності України, Росія використовує пряму збройну агресію на сході нашої країни та незаконно анексує півострів Крим, а у 2022 році 24 лютого відбувається повномасштабне вторгнення. Російсько-українська війна привертає увагу дипломатів та політиків усього світу протягом восьми місяців. Світова спільнота небайдужа до ситуації в Україні, адже країна-агресор постійно, зухвало порушує правила ведення війни. Саме тому військові злочини Росії проти України досі створюють неабиякий ажіотаж у ЗМІ та продовжують з'являтися на перших шпальтах газет та журналів.

Аналіз лексичних одиниць допоможе проаналізувати погляд американських ЗМІ на Україну та Росію, а також сформувані їхні образи. Нам вдалося виокремити 20 лексичних одиниць про Україну та 20 про Росію. Аналізуючи лексичні одиниці, які використані, щоб описати Україну, можна дійти висновку, що в основному Bloomberg News висвітлює емоційний стан українців, їхні цінності та принципи, збитки завдані загарбниками, а також інформацію про мирних жителів.

Ось приклади, які описують втрати мирних жителів України та збитки завдані росією: «*40,000 Ukrainian Civilians Dead or Wounded*», «*9 people dead and over 50 wounded*», «*Ukraine shot down more than 70 of the almost 100 rockets that Moscow fired*», « *Strikes on the Zaporizhzhia region destroyed several residences and killed at least four*», «*Massive strikes in Ukraine, 15 November*», « *Strikes on Dnipro damaged an industrial company*», « *Strikes in Ukraine damaged several residences, injuring eight people*». Дані приклади показують, якою підступною та жорстокою є росія. Величезна кількість невинних людей гине кожного дня від рук окупантів. Загарбники завдають велику моральну та фізичну шкоду жителям України, грабуючи та знищуючи їхні домівки, знущаючись та принижуючи їх. Росія вдається до психологічного та фізичного тиску над українцями.

Приклади, які ілюструють емоційний стан громадян України: «*There has been a tremendous amount of suffering, human suffering*», «*Ukrainians are very angry and tenacious*», «*Angry Ukrainians Donate \$5.6 Million for Killer Drones*». Дані лексичні одиниці яскраво показують, що українці зазнали страшних страждань та відчувають жахливий біль, кожна клітина тіла наповнена злістю та ненавистю до росії. Однак незважаючи на це, вони продовжують гуртуватися та допомагати солдатам відвойовувати кожен сантиметр своєї рідної землі.

Наступна група лексики показує принципи, цінності та характер України: «*Ukraine fights for very concrete rights and values*», «*Russia didn't give Ukraine any "presents" and the nation has to fight*», «*Ukraine for not allowing President Putin to break Ukraine's spirit*», «*fight for everything when it comes to retaking territories*», «*there can be no negotiations, agreements or compromises until Russia leaves captured territories*», «*fierce fighting continues in the country's east*», «*Ukraine is ready for peace, as long as it means peace for all of its territory*», «*Ukraine is not interested in foreign lands*», «*Ukraine's offensive in the south continues*», «*Ukrainian forces repelled Russian attacks near Bakhmut and Avdiivka*». Проаналізувавши цю виокремлену лексику бачимо, що Україна незламна, вона готова іти до кінця за свою свободу. Мирні громадяни та захисники країни не втрачають бойовий, патріотичний дух й кожен займається тією справою, яка в кінцевому результаті працює на досягнення однієї мрії на всіх – перемоги.

Проаналізувавши лексичні засоби, що створюють образ росії, бачимо, що більшість лексики описує характер ведення війни країною, а також завданні збитки Україні.

Приклади, що показують те, як Росія чинить беззаконність на території України: «*A dirty bomb as instruments of terror, built to sow panic and economic damage*», «*Russian attacks amounted to war crimes*», «*they once again demonstrate the utter brutality of Mr. Putin's illegal war on the Ukrainian people*», «*deep change in nature of the war*», «*Occupants in Luhansk region are planning a complete evacuation of civilian populations from Kreminna, Sievierodonetsk and Rubizhne*», «*Missile blast that killed two people near the border with Ukraine*». «*A dirty bomb as instruments of terror, built to sow panic and economic damage*» даний приклад показує, що противник намагається нав'язати паніку, залякати український народ і це вкотре доводить те, що Росія дійсно використовує всі наявні способи ведення «гібридної війни». «*Russian attacks amounted to war crimes*», «*deep change in nature of the war*» наведені лексичні одиниці підкреслюють, що країна-агресор порушує усі закони та нехтує і зневажає дотриманням будь-яких правил ведення війни.

Дана група виокремленої лексики показує завдану шкоду мирним громадянам України: «*Russian forces launched major attacks overnight in the Dnipropetrovsk region with drones*», «*the Kremlin's horrific strikes against Ukraine today*», «*waves of missiles that hit the streets of several Ukrainian cities during rush hour*», «*Russia hit infrastructure targets in several regions on Thursday morning*». Ось приклад, який ілюструє

ую підступність, жорстокість та підлість загарбника: *«waves of missiles that hit the streets of several Ukrainian cities during rush hour»*. *«Russian forces launched major attacks overnight in the Dnipropetrovsk region with drones»*, наступний приклад описує те, що Росія нехтує правилами, а також своїм особовим складом. Проаналізувавши ці лексичні словосполучення, бачимо, що росія виступає агресором, окупантом, терористичною країною, саме вона є зачинателем цієї страшної, жорстокої війни.

Остання група лексики, яка формує образ росії та показує їхні невдачі на полі бою: *«Russian Troops to Return to Belarus After Failed Campaign»*, *«exhausted Russian forces»*, *«Russia has just lost Kherson»*, *«Putin is becoming ever more dependent»*, *«the Kremlin realizes that its war is heading for a shameful defeat»*, *«Russia forces have lost a large part of the territory taken since the invasion started on February 24»*, *«Russia's troops were forced to leave the west bank of Dnipro River in the Kherson region»*, *«Putin is isolated, in need of results and short of rational options»*, *«Putin has had to pull the politically dangerous lever of partial mobilization and is still grappling with the poor performance of his troops on the ground»*, *«Don't Give Putin an Off-Ramp»*. Незважаючи на те, що росія позиціонує себе як друга армія світу, ми бачимо зовсім іншу картинку в реальності. Агресор зазнає нищівної поразки з усіх сторін, російські війська втратили бойовий дух, «жести доброї волі» насправді є нічим іншим як відступ із поля бою. Образ росії постає жалюгідним, убогим та нікчемним на відміну від України, яка бореться за свою свободу і волю, намагаючись при цьому рятувати життя своїх воїнів, які до останнього подиху не втрачають бойового духу.

Висновки. Отож, дослідивши матеріали міжнародної інформаційної агенції Bloomberg News, бачимо, що політичний дискурс тісно пов'язаний із життям кожної людини. За допомогою лексичної вибірки, було сформовано образ України та образ росії. Американські ЗМІ ілюструють Україну, як сильну, незламну державу, яка піклується за свій народ, а також має чіткі цінності. Незважаючи на завданий біль та шкоду, українці продовжують допомагати та підтримувати один-одного. Кожен громадянин України твердо впевнений у майбутній перемозі та усі разом злагоджено працюють аби досягнути поставленої цілі. Образ росії постає жорстоким та безчесним. Це країна – загарбник, агресор, терорист, яка не цінує життя своїх солдатів, безжально вбиває мирних жителів, а також чинить страшні

військові злочини. Дане дослідження можна буде використовувати у подальших дослідженнях про російсько-українську війну.

Література:

1. Бутова І. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Вісник Львів. ун-ту. Серія: Іноземні мови*. Львів, 2009. Вип. 16. С. 232–238.
2. Пеліванова Є. Особливості японського політичного дискурсу: лексико-семантичний і лінгвокультурний аспекти : кваліфікаційна робота магістра з японської філології / наук. кер. В. Л. Пирогов ; Київ. нац. лінгв. ун-т. К., 2020. 97 с.
3. Худолій А. О. Політичні стереотипи у геостратегії США: монографія. Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2009. С. 17.
4. Сайт міжнародної агенції Bloomberg News. URL: [Russia-Ukraine War: Latest News Updates on October 10, 2022 – Bloomberg](#).
5. Сайт міжнародної агенції Bloomberg News. URL: [Russia-Ukraine Latest News: November 9, 2022 – Bloomberg](#).
6. Сайт міжнародної агенції Bloomberg News. URL: [How the Russia-Ukraine War Can and Cannot End – Bloomberg](#).
7. Сайт міжнародної агенції Bloomberg News. URL: [Russia-Ukraine War Latest News: November 17, 2022 – Bloomberg](#).

УДК: 004:316.77: 355.014+172.4(470+571:477)

Шериньова Олена Володимирівна,

старший викладач кафедри журналістики та PR-менеджменту Національного університету «Острозька академія»

Якуніна Катерина Ігорівна,

старший викладач кафедри філософії та культурного менеджменту Національного університету «Острозька академія»

ПРОЯВИ ІНФОДЕМІЇ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Стаття присвячена визначенню поняття «інфодемія» в науковому дискурсі в контексті соціальних комунікацій. Особливу увагу звернено до аналізу окремих проявів інфодемії під час російсько-української війни в період 24 лютого 2022 року – 20 жовтня 2022 року.

Ключові слова: *інфодемія, інформація, інформаційний потік, війна, Україна, російська федерація.*

The article is devoted to the definition of the concept of «infodemic» in the scientific discourse in the context of social communications. Particular attention is paid to the analysis of individual manifestations of the infodemic during the Russian-Ukrainian war in the period from February 24, 2022, to October 20, 2022.

Keywords: *infodemic, information, information flow, war, Ukraine, russian federation.*

Постановка проблеми у загальному вигляді, та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Російське вторгнення на територію суверенної держави України стало не лише найбільшою конвенційною війною на території Європи з часів II Світової війни, а й показало комплексність агресивних дій однієї держави проти іншої. Окрім військового та дипломатичного компонентів, сучасна війна – це ще й битва в інформаційному та кіберполі. Контроль за інформаційними потоками забезпечує перевагу у протистоянні XXI ст. Тож не дивно, що світова спільно занепокоїлась питанням інфобезпеки та протидії інфодемії. Як

зазначають на ресурсі Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я (ВООЗ): *«Кожен відіграє певну роль в управлінні інфодемією, і ця подорож починається з розуміння та визначення її ключових механізмів і акторів»* [1]. Саме тому аналіз основних проявів інфодемії є важливим та на часі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, де вирішувались завдання даної проблеми, виокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Серед останніх наукових досліджень інфодемії переважає аналітика у сфері охорони громадського здоров'я, зокрема, Дж. Пул, Ф. Фатехі, С. Ахлагпур (J. Pool, F. Fatehi & S. Akhlaghpour) [2] аналізують інфодемію, брак інформації та дезінформацію під час пандемій для характеристики наукового ландшафту і майбутніх досліджень в галузі інформатики охорони здоров'я; С. Даш, А. А. Паррей, Л. де Фрейтас та інші (S. Dash, A. A. Parray, L. De Freitas et al.) [3] звертають увагу на те, щоб керувати інфодемією COVID-19 у країнах з низьким та середнім рівнем доходів, пропонується трирівневий підхід у контексті протидії фейковим новинам; та інші. З огляду на те, що проблематики інфодемії в контексті сучасних реалій російсько-української війни розглядається лише в окремих наукових джерелах та літературі [4], зокрема, інформацію розміщено на електронних ресурсах Укрінформ [5], Міністерства інформаційної політики та культури України (державні інституції разом з діячам культури і мистецтва сформулювали декілька пріоритетів культурної політики держави під час війни, щоб після її закінчення ми вийшли оновленою, сильнішою та більш об'єднаною нацією) [6], то доцільно стверджувати, що обраний аспект дослідження є аналізованими частково, що складає елементи наукової новизни пропонованого дослідження.

Мета статті. Проаналізувати окремі прояви інфодемії під час російсько-української війни в період 24 лютого 2022 року – 20 жовтня 2022 року.

Постановка завдання. Відповідно до визначеної мети було сформовано такі дослідницькі завдання: визначити поняття «інфодемія» в науковому дискурсі в контексті соціальних комунікацій; окреслити та охарактеризувати окремі прояви інфодемії під час російсько-української війни в період 24 лютого 2022 року – 20 жовтня 2022 року.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Згідно з матеріалами 5-тої конференції ВООЗ з управління інфодемією: на шляху до вимірювання

тягаря інфодемії, «інфодемія – це надлишок інформації різної якості, включно з неправдивою/ дезінформацією, яка поширюється в цифровому та фізичному середовищах під час гострої події у сфері охорони здоров'я. Його неможливо усунути, але ним можна керувати за допомогою орієнтованої на людину практики, яка базується на даних і доказах і зміцнює системи громадського здоров'я для підтримки зміни поведінки, навіть під час надзвичайних ситуацій» [7].

Разом з тим, поняття «інфодемія» застосовне до визначення явища функціонування різноспрямованих потоків інформації про окремі події та явища, а також процеси, що відбуваються у суспільстві, та становлять надзвичайну суспільну значущість. Саме тому його доцільно застосовувати до інформаційних процесів, які мають ознаки вірулентності та мають значну вагу як для окремих соціальних груп, та і всього суспільства загалом.

Кембриджський тлумачний онлайн словник дає визначення поняттю *«infodemic»* як *«ситуації, коли багато неправдивої інформації поширюється у шкідливий спосіб»* [8], відповідно у доповіді *«The Infodemic: Як цензура та брехня зробили світ ще більш хворим і менш вільним»* [9] Саймон Дж. та Махоні Р. стверджують, що інфодемія оголює не лише старомодну цензуру, а й механізми сучасної марки *«цензури через шум»* (*«censorship through noise»*), яка виходить за межі традиційних засобів державного контролю, таких як ув'язнення критиків і обмеження потоку інформації, щоб відкрити шлюзи дезінформації, переповнюючи громадськість брехнею та напівправдою.

Так, у період з 24 лютого по 20 жовтня 2022 року в інформаційному просторі України надзвичайно активно поширюються російські наративи, що мають значні ознаки вірулентності та характеризується як прояви інфодемії, метою яких було дискредитувати політичне та військово керівництво держави, яка бореться з агресором на своїй території:

Наратив «мета спеціальної військової операції рф – зупинити будь-яку війну, яка може розпочатися на території України або розпочатися звідти». Твіттер акаунт «Russian Embassy, UK» 07.03.2022 р. опублікував твіт *«FM #Lavrov: The goal of Russia's special military operation is to stop any war that could take place on Ukrainian territory or that could start from there»* [10], який завірусився та був поширений різними каналами, зокрема, твіт отримав 1035 ретвітів, 8228 твітів з цитатами та 3034 вподобайок.

Наратив «шансу не розпочинати в Україні війну рф не залишили». Під час святкування 9 травня президент рф у розмові з батьком загиблого солдата заявив: *«Если бы был хоть один шанс решить эту проблему другими, мирными средствами, мы, конечно бы, этот шанс использовали бы. Но нам этого шанса не оставили, не дали просто. Другого выбора просто не было. Ребята воюют мужественно, героически, профессионально. Все намеченные планы выполняются»* [11]. Вислів було репліковано багатьма каналами комунікації та поширено, зокрема, соціальними мережами та цитовано свтовими виданнями.

Наратив «путін він нічого не завойовує, а лише «повертає»». Твіттер аккаунт «MFA Russia» 09.06.2022 р. запостив твіт: *«President Vladimir Putin: There is no in-between, no intermediate state: either a country is #sovereign, or it is a #colony, no matter what the colonies are called. And a colony has no historical prospects. If a country is not able to make sovereign decisions – it's a colony»* [12], який було поширено як елекотонними, так і друкованими медіа, зокрема, твіт отримав 9878 ретвітів, 2382 твітів з цитатами та 24,4 тис. вподобайок.

Різноманітність кожного з охарактеризованих наративів, що мають ознаки вірулентних текстів, а також є проявами інфодемії, адже було поширено як ЗМІ України та міжнародною спільнотою, так і ЗМІ рф, зокрема, значна частина експертних середовищ країн апелювали до висловлювання протягом двох тижнів після опублікування постів. Більше того, згідно з дослідженням NewsGurd – застосунок із відстеження дезінформації в Інтернеті, – в межах 40 хв. після приєднання до мережі новому користувачу можуть рекомендувати неправдивий контент про Україну [13]. Ефективні механізми протидії фейкам та дезінформації діють на платформах Facebook, Instagram і Twitter, проте в TikTok інфопотік швидко засмічується фейковими прямими трансляціями, застарілими відео підтвердження новин та ін. З огляду на те, що мета кожного з попередньо охарактеризованих наративів – проявів інфодемії – є зробити Україну та її інформаційний простір більш вразливим до гібридних загроз, тому і методи якими вони поширюються володіють можливостями вірулентності сенсів.

Разом з тим, варто відзначити стійкість українського громадського середовища до подібних закидів, що пояснюється у великій мірі вірою у власну правоту. Так, Київський міжнародний інститут соціології проводив 13-18 травня 2022 р. опитування, згідно з яким, 92% українців погано ставляться до росії, хоча ще у листопаді 2021 р.

лише 47% українців негативно ставились до росії, а 39% – позитивно, а за декілька тижнів до вторгнення у лютому 2022 року 34% респондентів заявили, що добре ставляться до росії, а про погане ставлення сказали 50% [14]. За результатами опитування «Демініціатив» та центру Разумкова у період з 05 по 12 серпня «Понад 90% опитаних вірять у перемогу України у цій війні (77% – вірять і 15% – скоріше вірять). Лише 4% респондентів не вірять або скоріше не вірять у перемогу» [15].

Окрім зміни векторів інфопотоків, посилення опозиційних настроїв та дисбалансування суспільної стійкості, інфодемія впливає також і на фізичне та психологічне здоров'я окремого індивіда. Проте варто зауважити, що незважаючи на масштабність та тиск з боку інформаційного простору рф на громадян України, вони «на восьмому місяці війни надалі демонструють хороши рівень життєстійкості (3.9 з 5): психологічна стійкість (3.9) та підтримка фізичного здоров'я (3.7). Найбільше сьогодні українці потерпають від втоми (лише 34% її не відчують) та нестачі повноцінного сну (лише 47% мають повноцінний сон)» [16]. Ефективною протидією інфодемії для українців стали: цікавість до того, що відбувається навколо, плани на майбутнє, відсутність жалю про минуле та впевненість у своїх рішеннях.

Висновки – підсумок даного дослідження та перспективи подальших розробок. Отже, в умовах прямого військового протистояння рф активно використовує інфопростір, як додатковий театр бойових дій. Інфодемія, як явище «випробуване» під час пандемії COVID-19, що впливає на суспільні настрої, прийняття колективних рішень, небезпечно також на індивідуальному рівні, через свою вірулентність. Проявами інфомедії в період 24 лютого 2022 року – 20 жовтня 2022 року стали як і масове використання фейків, популяризація різноманітних гібридних загроз, приписування їх іншій\им сторонам, запам'ятованість простору різного рівня теоріями змови та «зрадами», так і впровадження вигідних для рф наративів. Проте, стійкість української громадськості до ситуації, яка склалась у зв'язку із повномасштабним вторгненням рф, як у матеріальному, так і духовному вимірах, є прикладом та предметом майбутніх досліджень в означеній сфері.

Література:

1. Infodemic management 101. *OpenWHO*. URL: <https://openwho.org/courses/infodemic-management-101>.

2. Pool, J., Fatehi, F., & Akhlaghpour, S.. Infodemic, Misinformation and Disinformation in Pandemics: Scientific Landscape and the Road Ahead for Public Health Informatics Research. *Studies in health technology and informatics*. 2021. 281. pp. 764–768. URL: <https://doi.org/10.3233/SHTI210278>.

3. Dash S., Parray A.A., De Freitas L., et al. Combating the COVID-19 infodemic: a three-level approach for low and middle-income countries Research. *BMJ Global Health*. 2021. 6:e004671. URL: <http://dx.doi.org/10.1136/bmjgh-2020-004671>.

4. Освітні практики із запобігання інфодемії, або Як не ізоловатися від правди [Текст]: Навчальний посібник / Волощенко О. (розділ 2, 3, 5), Дегтярьова Г. (розділ 2), Каліберда М. (розділ 1), Мокрогуз О. (розділ 3), Потапова В. (розділ 4), Шаламов Р. (розділ 1) / за ред. Волощенко О., Євтушенко Р., Іванова В., Кулакова А. Київ: АУП, Інтерньюз-Україна, ЦВП, 2020. 68 с.

5. Інфодемія: Як Кремль сприяє поширенню COVID-19 в Україні. *Українформ*. 17.09.2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-antifake/3317602-infodemia-ak-kreml-spriae-posirennu-covid19-v-ukraini.html>.

6. Маніфест «Культурна консолідація задля перемоги» щодо пріоритетів культурної політики в часи війни або 12 необхідних кроків. *Міністерство інформаційної політики і культури України*. 27.06.2022. URL: <https://mkip.gov.ua/news/7311.html>.

7. 5th WHO Infodemic Management Conference: Towards measuring the burden of infodemic. *World Health Organization*. URL: <https://www.who.int/news/item/01-12-2021-5th-who-infodemic-management-conference-towards-measuring-the-burden-of-infodemic>.

8. Infodemic. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/infodemic>.

9. Simon J., Mahoney R. The Infodemic: How Censorship and Lies Made the World Sicker and Less Free. *Columbia Global Reports*. April 26, 2022. Columbia Global Reports. – 192 p.

10. Twit of Russian Embassy, UK. *Russian Embassy, UK?* Twitter. URL: <https://twitter.com/RussianEmbassy/status/1500886096837849099>.

11. Петренко Р. Путин оправдывается, что у него не было выбора, кроме как напасть на Украину. *Украинская правда*. 09.05.2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2022/05/9/7345069/>.

12. Twit of MFA Russia/ MFA Russia, Twitter. URL: https://twitter.com/mfa_russia/status/1534978070293139456.

13. Як фейки про війну в Україні збирають мільйони переглядів у TikTok. *BBC News Україна*. 26.04.2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61220423>.

14. Рекордні 92% українців погано ставляться до росії. Перед початком війни таких було 50% – опитування. *Громадске*. 26.05.2022. URL:

<https://hromadske.ua/posts/rekordni-92-ukrayinciv-pogano-stavlyatsya-dorosi-ipered-pochatkom-vijni-takih-bulo-50-opituvannya>.

15. Більше 90% українців вірять у перемогу над Росією – опитування. *Українська правда*. 22.08.2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/08/22/7364307/>.

16. Вісімнадцяте загальнонаціональне опитування: психологічні маркери війни (8-9 жовтня 2022). *Соціологічна група «Рейтинг»*. 17.10.2022. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/vosemnadcatyy_obschenacionalnyy_opros_psihologicheskie_markery_voyny_8-9_oktyabrya_2022.html?fbclid=IwAR1OUrbwDpHSdxKfoCF0ytYCB9n8oZ5_puV_dGaXI4jldNDXqRLWnu-OPrk.

ЗМІСТ

<i>Бура Тетяна Андріївна</i> ОБРАЗ УКРАЇНИ У СВІТОВОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	3
<i>Дерев'янка Ігор Петрович</i> ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНО- ПОЛІТИЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ	9
<i>Гринь Максим Дмитрович</i> ПІДМІНА МОРАЛЬНО-ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ В ІНФОРМАЦІЙНО-КОГНІТИВНОМУ АСПЕКТІ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	15
<i>Колесник Анна Васиївна</i> СТАНДАРТНА АВІАЦІЙНА ФРАЗЕОЛОГІЯ ЯК СПЕЦИФІЧНИЙ РІЗНОВИД ПРОФЕСІЙНО- КОМУНІКАТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ ФАХІВЦІВ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ	23
<i>Кравченко Вікторія Русланівна</i> ГІБРИДНА ВІЙНА, ПІДХОДИ, СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ	30
<i>Кравченко Наталія Борисівна</i> КАТЕГОРІЯ «ГІБРИДНА ВІЙНА» У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ	35
<i>Лях Наталія Михайлівна</i> РОСІЙСЬКІ СЕРІАЛИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ	43
<i>Максимчук Тетяна Миколаївна</i> ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ-ЗООНІМІВ НА ПРИКЛАДІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВ ...	50
<i>Пилипчук Софія Анатоліївна</i> THE PHRASE-SEMANTIC FIELD “HUMAN’S CHARACTER” IN ENGLISH: PHRASE-SEMANTIC GROUPS “TEMPERAMENT” AND “VOLITIONAL QUALITY”	54
<i>Ткачук Аліна Олександрівна</i> ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ (НА ОСНОВІ ПРОМОВ ДЖОРДЖА БУША ТА БАРАКА ОБАМИ)	60

<i>Товкун Інна Іванівна</i> ТЕХНОЛОГІЇ МАНІПУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЄЮ	66
<i>Хмель Анастасія Олександрівна, Білоусов Микита Валерійович</i> РОЛЬ «ДОКТРИНИ ГЕРАСИМОВА» У РОСІЙСЬКІЙ ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ	75
<i>Ховайло Олена Юрійвна</i> ОБРАЗ УКРАЇНИ ТА РОСІЇ В НОВИНАХ АГЕНЦІЇ BLOOMBERG NEWS	82
<i>Шериньова Олена Володимирівна, Якуніна Катерина Ігорівна</i> ПРОЯВИ ІНФОДЕМІЇ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	88

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Національного університету

«Острозька академія»

Серія «Філологічна»

Збірник наукових праць

ВИПУСК 17

Редакційна колегія: *Анатолій Худолій, Інна Ковальчук*
Комп'ютерна верстка *Наталії Крушинської*
Художнє оформлення обкладинки *Катерини Олексійчук*

Формат 42х30/4. Ум. друк. арк. 5,7. Зам. № 41–22.
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура «Times New Roman».

Оригінал-макет виготовлено у видавництві
Національного університету «Острозька академія»,
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 1 від 8 серпня 2000 року.

Виготовлено ФОП Свиначук М. В.,
Тел. (+38068) 68 35 800, e-mail: 35800@ukr.net.